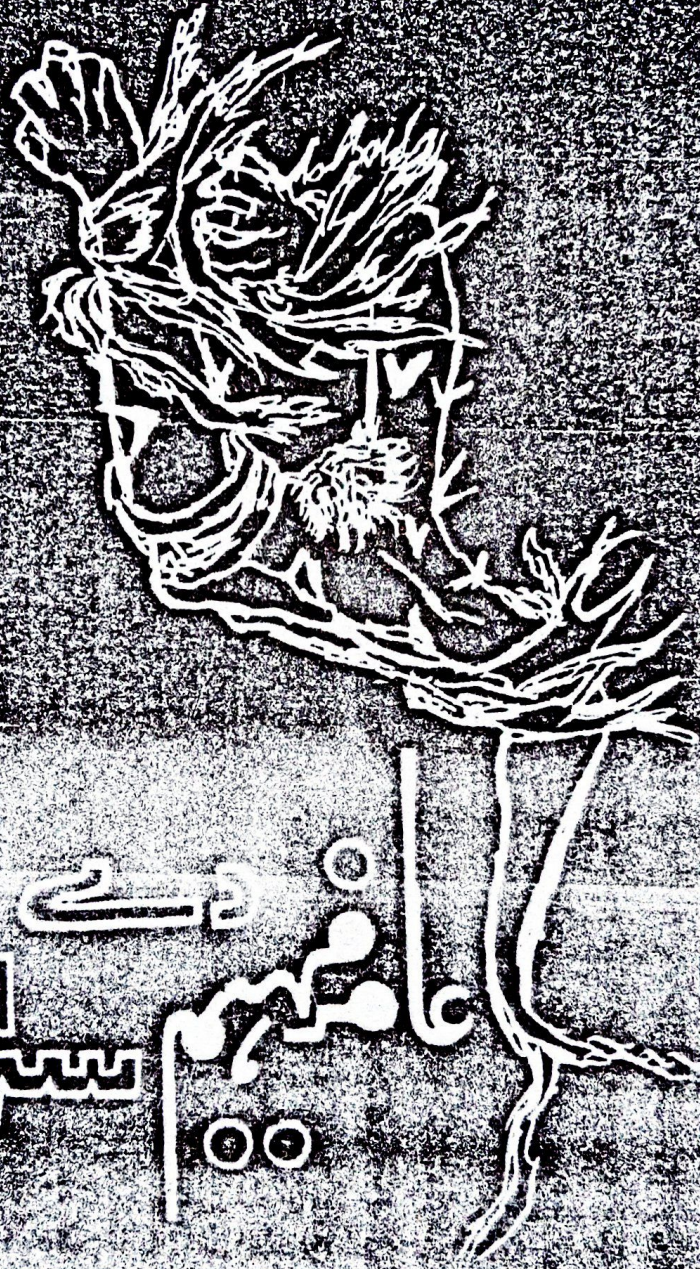

جانبی آہِ رانوب

دے
عامہم
○○

اسرارِ افسانہ
سرور

الکھانہ اشاعتی دارالکتاب
فیرید آباد
طبرک خان

سبھے حقوق بھاری دے آپڑیں نال ہن

چھاپن آے _____ لکمال اشاعتی ادارہ
گنسر تری _____ بک ہزار
پچھن آلی جا _____ سید الیکٹرک پریس 'فنان'
مل _____ ۱۰ روپے
تیرنچ _____ بک نومبر ۱۹۷۸ء

سرکاری راتھ زورم واسطہ تالیف کیتی گئی ہے

جاگدی اکھ دا خواب

شمعدے تالے

جاگدی اکھ دا خواب

عامر فہیم

تذکرہ

۶

صفحہ نمبر

۹

۱۱

۱۳

۱۶

۱۶

۲۳

۲۶

۳۶

۴۲

۵۰

۵۶

۵۹

۶۲

۶۹

آپ ترپانی

۱

سہیل احمد

۲

النوار احمد

۳

ارشاد ستانی

۴

بشارت

۵

ننگی اکھ تے نیلا کرہ

۶

سوجھلا

۷

اسم اعظم

۸

کندھی مے پردوں

۹

بزار، طوطے تے پڈھرا

۱۰

سنبان

۱۱

عذاب

۱۲

مندری تے رتی جی

۱۳

پنجواں زاویہ

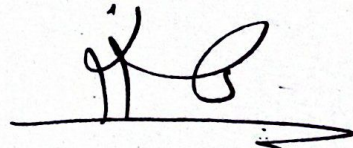
۱۴

اکھیاں بکریں مونہہ دیکھنے کوں
گلے لاوڑے کوں پھتکریں باہرے

نواجہ فرید

ہر پاسے منافقت ہے..... کہیں بندے دے منہ تے ہوندا آپنٹراں
 منہ ہوسی..... بک دے کچھوں بیا..... ہیں گنہگنہ تری دے کچھوں.....
 تے اکوں رنگ ہن..... آپنٹراں منہ ڈیکھو تے رنگ نجاتر دے.....
 رنگ علامت ہن..... میڈے خواہیں دی..... جنہیں کوں میں ستیں
 جاگدیں ڈیداں..... تے رنگ چودھار دگھر دیندن..... تے دل
 اکھیں بند..... معنی دی گول پھول..... وچ دل کوں تنگا کر.....
 پروا دے ڈسکارے مسٹر داں..... ساہ منجھجھن پونڈے..... تے نویاں
 پوڑیاں ڈسدن جفت قدم ہی بھر تیدا..... اکھیں کھول..... تجم دے
 بے ڈکھے..... ڈنگ پڑنگے چکر کوں ڈیداں..... قدیریں دے ترٹ
 پھڑٹ..... فن دی بے قدری..... پیسے دی ترکڑی..... واچھاں
 کھول..... ہاپوں..... ہاپوں..... کر نیدے..... ڈینٹریں دے
 ڈندیں کوں انسان دی رت وچ تالال ڈیکھ..... اے خواب دل
 ڈیکھداں..... اے خواب میڈا ہے تے میڈا نہیں دی..... کندھی دے
 پروں کیا ہے؟..... تے اوہروں کیا..... اے ولدا ہے..... سن

۶۶۵ دے پنجاں زاویہ "دا... جڈن سرائیکی وچ میں پہلی دفعہ تھیا کہ...
 ماریا ہا... تے تر دا... تر دا... "نگی اکھ تے نیلا کمرہ" تو نٹریں
 اُن پچیاں... اے کہانٹریں چھیکر پوچ لکھی گئی اے... دیباچے لے
 دی بعد... منفی رویہ اے یا دت... مثبت... اے میڈا
 کم تیں... اے ماں تلازمے دا... نواں... تے وسیب
 دے چٹے کاغذ تے کالا اکھر اے....

 ۶۷۸ دے نومبر دی پہلی

عاصم فہیم نویں لکھا میں دی ہوں نسل نال تعلق رکھیندن پیر
 نویں جانی دی ترور مرد نے نویں النان دی روحانی تربیہ
 تے اُن بڑھ کوں سمجھن دا ترلا پشی کریندی اے۔ اے نسل
 تیشیں، استعائیں، تے اشاریں دی مدد نال نویں انسان
 دے اندر دی ترٹ پھوٹ کوں بڑھیندی پٹی اے...
 تے انسانی ذات دی ہوں وقتھ دی دس بڑھیندی اے...
 جیڑھی وسیب دے بونگھے کھپ کوں بڑھیندی پٹی اے...
 عاصم فہیم دی کہانی وچ انسان عذاب تے بشارت دے
 آدھل وچ لڑکھیا کھڑے۔ آنٹریں ریتیں ریس نال راہواں دی
 اڈکھاچے تے کھے بنگیں ترٹ وچن دی اڈکھا... کب پاس
 دگھری آپوٹ اے تے بڑھجے پاس، خرابی دی دھرتی
 ہیں وکھپ کوں نویں لکھاری دا روحانی بڑکھ شروع تھندے
 صین کہانٹریں وچ کوئی پوتنا ہو یا قصہ نہیں، کھنڈرے
 کھنڈرے، اشارے ہن جیویں کوئی نیندر وچ چگھ چگھ پیا
 آئیندا ہوئے۔
 میں اشاریں دی نٹرت نال نواں آفسانہ کہانی دے

نہیا پو تھور کنوں نو یکلایا پیا تھیندے۔ توین کہا نٹریں دی اے
نہیترت آساڈے ادب وچ کیا دا دھا کرسی اے چول پچول
والی گال اے.....

توین کھاری آنپٹریں اندر دے ڈکھ دے قیدی بن
تے رہ ویس؟.....

حنین سوالیں دا جواب جینجھاں وی ہووے عامر فہیم
جھیں لیکھاری حین گالوں دی چوٹرویں جاتے حین جو او
صوں ڈکھ دا ذکر پئے کریندن جیٹر آج دے ویب
دی چوٹھی گنڈھ اے۔

سبیل احمد

بے شک اللہ میں ہوتیں بزدگیں دی چھاں آنپٹریں پالیں تے سرائیکی زبان تے
قائم رکھ جیڑھے عالی میں خواجہ فرید میں دا دلوان مرتب کرنیڑے پچس۔ فارسی
استانہ دا کلام بڑس تے یا ڈیسے بغیر سرائیکی وچ منتقل پئے کرنین.....
کاروباری تے رسمی رقمیں دا مضمون توڑ پئے کرنین..... لے میڈا تعصب اکھو
یا ایمان ہوگیں زبان دی حقیقی خدمت تخلیقی سطح تے تھندی اے تخلیقی مزاج عام
طور تے ثناب تے جوانی منگدے..... میں گالہوں آساڈے ادب دی امید
کوڑی پے ہوتے بزرگ نہیں۔ عام فہم جھیں کھلے دل تے روشن نظر والے ہن۔
بعض لوک اکھن جو کہانی آکھن وی کوئی مسئلہ اے..... بس کوڑی جھوٹو وچ
زبان دا سواد پا ڈتا۔ اتے کہا نٹریں بن گئی۔ اے او لوک اکھن جیڑھے دیہویں
صدی وچ رہندتیں ہوتیں دی آنپٹریں دوستی اوسوں اتے گھر کوں اجتماعی انسانی درتے
توں کھیر کھیندن، آنپٹریں ذات دی "مستور" کوں سوچھلے دی نظریہ کنوں
بہاؤ نٹراں چاہنن۔ اتے سب کنوں ودھ تے اے جو عالی دی حقیقت تے مجاز
کوں ڈو دکھو دکھ چیزاں سمجھنن۔

کہا نٹریں آکھن والے دا سب کنوں وڈا مسئلہ کہا نٹریں سنٹرن والا ہے جے
آج دی کوئی کہا نٹریں آکھن والا پچھلی صدی سے موضوعات، مٹایت اتے زبان
دانی سے سہا سے کہا نٹریں آکھدے تاں جھو جو اوہی پہوں ساری چیزیں وے
علاہہ بیانی توں دی محروم ہے جو لے نہیں ڈیکھ سگدا جو کہا نٹریں سنٹرن آلا پچھٹ

جھے۔ ہی جاہوں میں سوچ سمجھ تے اکھیم جو اس اڈے اب دی اُمید ابی پتروٹے تے
 ٹکڑیاں گھرے تیں بلکہ زمین تعلیم یافتہ نے باشعور نیک رہن جنہیں دا آپڑیں وسیب ہرے
 نال نال دینا سے ترقی یافتہ علمی تے ادبی منطقیات تے دی نظر ہوردے۔ اتے حیرت
 نہ صرف پیچیدہ انسانی صورت حال اتے متنوع خیالات، جذبات تے احساسات کوں
 کہانٹریں دا موضوع بنراون پکوں نہ جھکے ہون بلکہ حیرت بیانیر انداز سے نال
 نال علامتی، تجزیہ کی جھی پیرا تے اتے شعوری بودا اثرہ زمانی دی تشکیل اتے نوین توں
 نوین تکنیک دی طاقت دی منہان رکھن دے ہون۔

عام فرہیم دی تعریف کرن میڈیا میں جاہوں مجوری نیں جو منہ ملاٹھے دی جاہے
 یا ہوتیں آپڑیں افسانئیں تے تہرے دی دعوت ڈے تے علمی تے ادبی انداز وچ
 میڈیا "حوصلہ افزائی فرمائی اے بلکہ میں عام فرہیم دی میں جاہوں تعریف کریدال جو
 ہوں تاخر وچ میکوں آج دا افسانہ نگار نظر آندے بہتر حالتا نظر آساڈے سے زبان تے ادب
 تہذیب تے ثقافت کوں آون والے کل وچ دی عزت تے طاقت نال جیون دی ضمانت
 ہیا کر سگدے۔

میں مجوسے وچ نوں افسانے ہن۔ میڈیا نے نزدیک پنچواں زاویہ "سب توں
 کمزور افسانہ" ہے ہوندی ڈیڑی وچرا ہے جے جو ہیندے وچ عام فرہیم نے بعض حاجی واقعات
 کوں ایسے مک رون انداز وچ ڈٹے حیرتھار آساڈی فلمیں نال مخصوص ہے اتے بتی وچہ
 اے جے جو عام دا افسانہ علامت تے تجربہ نال نکھر دے۔ علامت تے تجربہ کوں گھٹا انتقال
 استعمال کرن واسطے میکوں مندت خواہ مقبول دی ہی جاہوں ضرورت نیں جو عام طور
 تے اینجلا (Committee) افسانہ نگاریکیوں ایما دی اہمیت وادی احساس ہوردے

اڈ علامت دا سہارا گھندے، ہر تہذیبی انتشار تے سماجی آنا کی دے نال نال کوکین دا احساس
 بے تعلق، لفظ کوں بے معنی، بندے کوں نامتبر، واقعے یا شے کوں دھندلا کر ڈنیدن۔
 ایسی صورت حال وچ علامتاں دی تجربہ دی سطح تے آونین۔۔۔۔۔ رہیں واسطے عام فرہیم

دے افسانئیں وچ کتاہیں علامت اُتھر دی لے پر تجربہ دار رنگ واضح ہے۔
 عام کوں جو بھی دستی اتے جیڑھے قبیلے وچ رھو، نٹراں تے گے اڈنو عیبت دے
 اختیار نال وڈا پیچیدہ نئے دکھرا ہے اتھاں لوگ آپڑیں قبریں گھر تڑتے ہتھ ملیندن۔

ہونئیں کوں جے یقین ہے تال لے جو ہونئیں دا وجود کب دہم ہے۔ اے ہر چوتھے پنچویں سال
 اُتھاں آکھون جھتوں ٹرتے ہن۔ اتھاں محنت دا حاصل کئے ہن۔ ثواب دا اجر کئے نیں
 نئے ہونڈیاں بشارتاں دی ہن تھال عذاب دیاں، اے کوگ آپڑیاں پائینرہ گھن دی جاتیے
 اسم اعظم دی شگھاہ تے ڈیو سے پھیندے وچن۔ اتے سب کنوں وڈا عذاب اے ہے جو
 اتھاں سرداریں تے سرداریں دی جائز تے ناجائز اولادیں قاعدہ بنرا گھندے ہون۔۔۔۔۔ جو

تھیندا ہے، ہوندا ارسرا قائم رہا ہونے، ناواقفیت دا اندھا رار ہونٹراں چاہی دا
 ہے، تال تال۔۔۔۔۔ اظہارے ایسی صورت حال علامتی تے ہونڈے کنوں زیادہ
 تجربہ کی اظہار و کچھ لوگ اظہارے بعد سوالیہ نشان لاونٹراں چاہندے ہون سنگدی لے
 عام فرہیم دے افسانئیں وچ دل کندھی دا ذکر آمد سے جیندے پیروں ٹھڈے
 مٹھے چشھے ہن سادل اے، اتے آزادی ہے، اتے خود نال ڈٹھا دینے تاں جاگدی اگھ
 دا خواب لے جو کوڈ ہائیں تاں اے کندھی ڈھاسی جھوٹیں دی آہوں نال، نیں تاں آپڑیں
 جہرے بار نال۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔

افسانے دی کوئی مکمل تہ جامع تعریف اہج تہیں نہیں کیتی وچ نہج سبکی
 آتے نال ہن تہیں ہینا بنیادی اصول تہ ضابطہ مقرر سہتی سبکیے۔ ہن
 لحاظ نال آکھیا وچ سبکدے۔ جو اے صنف ادب دی آزاد صنف ہے۔
 اتے ہیندے سہی اہج بہتری ایہ ہے۔ جو ہر افسانہ نگار آنپڑیں ضابطہ
 تہ آنپڑیں اصول خود مقرر کرتے آنپڑیں واسطے ہک نویں راہ پیدا کرنی ہے
 اژدو افسانے دے پہلے ویلے کچھ بزرگیں ہیندے اصول تہ ضابطے ہنٹراؤن دی
 کوشش کیتی ہئی۔ لیکن مغرب کتوں نویں نویں افسانے دی آمد ہنیں ضابطہ
 تہ اصولیں کول اگول نال و دہن پڑتا۔ افسانہ نگاریں جے پابندی کیتی وکی ہے
 تاں صرف آنپڑیں طبیعت تہ ذہانت دی ہینا لازمی نتیجہ اے نکلیا جو ہر
 افسانہ نگار دافن آنپڑیں ہک مخصوص راہ اختیار کرتے ادب دے واسطے
 تہو تہ آنپڑیں کیتے انفرادیت دا درجہ حاصل کریگی۔

سرائیکی ادب دے وچ افسانہ نوال نوال داخل تھتے۔ سرائیکی افسانہ نگاریں
 کول خوش قسمتی نال جلیل قدوائی، نیاز فتح پوری تہ سجاد حیدر یدرم دیوں
 منزلان طے نہیں کرتیاں۔ پیاں ہیندی وچ نال سرائیکی افسانہ قدیم طرز دی
 داستان گوئی وچوں نکل کے یکدم جدید تہ نویں افسانے نویسی دی دنیا وچ

داخل ہتی گئے۔ ہنیں سوویت دی ہک وجہ اے ہے۔ جو سرائیکی افسانہ نگاریں دے
 شعور دے سائنٹریں اژدو ادب ارتقا دے واپورا پیشہ منظر موجود ہے۔ ہونہیں ہنیں
 چیز کتوں پورا پورا فائدہ پاتے۔ عام فہم سرائیکی ادب واکب باشعور تہ
 جدید افسانہ نگار جے ہیندے سہی ہنیں ہنیں ہنوں پہلے افسانہ نگار دے اہج
 افسانے کول خاصگی بلندی تہ بچا چکیں، کول دی عام فہم دی فنی بصیرت ہک
 نویں احساساتی روپ وچ ظاہر تھتی ہے۔ عام دے افسانیں اندر واقعاتی
 تسلسل تہ ہونہیں دے منطقی نتائج داروائی انداز نظر نہیں آندا۔ بلکہ
 ہنیں برعکس ہونہیں وچ محسوسات دا اینجھا موثر نظام ملیسی جیڑھا براہ
 راست پڑھن والے دی بصیرت تہ شعور و احصہ بن وچ وچن دی صلاحیت
 کتوں مالا مال ہے۔ اے تاثراتی افسانے آنپڑیں اسلوب دی بناتے زری
 تجربہ دیتا دتکار ہن۔ تہ تاں ہنیا دی بنیاد محض شعور دی مختلف رویں
 اتے رکھی گئی ہے۔ بلکہ ہنیں افسانہ دی خصوصیت اے ہے۔ جو عام کہانی
 پورے کتوں ہٹ کے تہ واقعات دے تسلسل دی بجائے ہک واقع دے
 لمبی تاثر کول قابو کرن دی کوشش کیتی گئی ہے۔ تہ اے کوشش ہنیں
 قسم دی بدعت دے زمرے وچ نہیں آندی۔ بلکہ افسانے دی روایت وچ
 اینجھاں بے شمار مثالوں موجود ہن۔ میدا خیال اے ہے۔ جو عام فہم نے
 افسانے دی ہنیں روایت کول زیادہ روشن کیتے تہ اگول دھاتے۔
 عام فہم آنپڑیں افسانہ دے وچ جیڑھا ماحول آنپڑاتے اژ
 ماحول اسانڈے آسوں پاسوں چار چودھار موجود ہے۔ تہ اسان

بشارت

بی بی جگدیس دے سوا ہوندا سارا اوجود پانٹریں کنوں باہروں ہا..... تے جگھوں
 وی تال تلوں زمین کون پیاں لگدیاں ہن..... اے جا..... اے جاتاں بھوہنیں
 کنوں ڈوگھی ہتی..... امہر گھتی ہونکوں خیال آیا..... تالا دا پانٹریں تال سکد اوئیدے
 ایوہ حال رہیا..... تال موت یقینی ہے..... پٹھے پٹھے بٹھے..... لمبی
 لمبی جگھیں..... تے لمبی لمبی پونجھیں نال ٹانوں ٹانوں بچی..... مچی دوے کھرے
 ہن..... آنٹریں اتے ڈاڈھی کا ڈر آس..... جے اڈ..... اگہیں دنج و الیس
 نال لگا کھچے ہا..... اے ڈنہ تال تال ڈیکھنٹراں پودے ہا..... ویندیں ویندیں
 اوجوش ہن نوں پانٹریں دی لوڑھتے..... تے اکھیں رتورٹ ہن، ایندے کوڈن
 پونٹریں تے..... ساون ہا..... تالا لو بھے تار تار ہن..... بغیر کہیں ڈکھ ڈکھے لو
 دریاتے بیج گئے ہوسن..... ہیں گرمی دیرج تال پانٹریں دا کھ تیرا دی نعمت ہے
 ہن کیا کیتا دہنچے..... اڈہ میں ہوں تختی کون تال مہل گیاں..... جنیدے اتے
 بشارتال لکھیاں سوئیاں ہن..... کھسکدا کھسکدا اوہوں کدھی توںٹریں آپنچیا.....
 جتھاں تختی مڑھی کھڑی ہتی..... ہوں نہوں نال تختی تے جی سادل اکورن شروع کر ڈتی
 بشارت ہوندے سانٹریں ہتی..... جھیکو آون ڈاے سن گھن میں خبر کوں.....
 جڈن ڈنٹراں پودسی تیکوں..... پکے..... تالادیں، لو جھتی کنوں.....

ہر ویلے ہوندے دیرج ساہ گھندے دوے نہیں۔ عام طور تے ڈسٹاویہ
 جو اظہار دے نوں قرینے کوں اپناون نال بعض ویلے ماحول دی تبدیلی
 کمرٹراں پوندے۔ جنیدا نتیجہ ہمیش پڑھن ڈالے واسطے الجھن ہن ویندے
 لیکن عامر پھوں سلامت روی نال اظہار وی ہی منزل توں گزر گئے۔
 ہوں جیڑھی زبان، محاورہ تے لہجہ اختیار کئے۔ ہونٹیں کوں لکھاون گیتے
 اوہو ماحول پٹریے۔ تے اوہو محاورہ اوہو زبان تے اوہو لہجہ پرورش
 پیندا نظر دے۔ میں سمجھنداں جو لے بہوں وڈی خوبی دی گال ہے۔
 عامر فہم دے فن کوں میں کہیں قسم دا اخراج تحسین پیش نہیں کرن چاہندا
 اچن ہوندے تے ہوندے فن دے واسطے وڈی وسیع دنیا تے امکانات
 موجود ہن۔ ہا اے ضرور اکھاں جو لے افانے سرائیکی ادب کوں بلدی
 تے سرخوئی دی ہک نوں رفت کنوں آشنا کر لیں

اکرشد ملتان

پڑوں دیا دو تے سک ویسی پانٹریں بی تادا تے مروسیں
 چھیاں - ہن تلاء دیاں کرن پندر ڈو بگھا نوین پانٹریں دی ٹوڑوچ
 او گھب گیا بڑو گھبے پسند کنوں تلاء دا پانٹریں اُجھن تائیں نیہ مکن
 او گپن تے موٹی لکیر نہ بنید اگھدا ہاہر اگیا پچھا رھ دو تیر دانسان
 بٹرا او مکیا پھول آدن داہن کون پتہ لگ ویسی میڈے دنجن دا تے
 پاسے دا تے نوین پانٹریں دی ٹوڑ دا تے دل چپ چپ
 مونجھا مونجھا ٹر پایا ٹر دا تیر ہر کنوں مکا سو پیروس
 پچھو ہاں دل دسجاں پانٹریں ہئی او ایں اے تان پہلے قدم تے
 شکست ہے تے اے شکست ہونکوں قبول ناں تھی سچھ تیری نال چڑھیا
 ادا لاناں سو جھاکرن سار سہتوں رستہ پیاں ورمیندیاں ہن ریت و گھر
 و گھر اگھارے بٹرو دی ویندی ہئی ہوں ڈھٹا پکے پکے تونٹریں پانٹریں
 ہے چھیاں پیدیاں پندیاں کھیڈ دیاں گڈ دیاں و دن
 کیاں ہولے ہولے نخرے نال تھردیاں و دن بچی بچی چلگھیں وچ
 بکلی بھرتی گئی او منزل دو جھن پتے گیا دل غار وچ سمن دایس
 وچوں ہک جاگ پیاں ہوں سوچیا ہن بچی جھتیں گھئی کول چا دریا
 وچ سٹ ڈیواں ہوندی نظر کتے تے پتی جیڑھا پیا تان سٹا ہا تے
 ہونیاں چھیاں ہواناں کبھ دیاں پیاں ہن او چپ کر سٹم ہتیا
 ہن واسطہ جواؤ سٹے تان ہن سٹائے گئے ہن تے دل بگائے
 وین آپو کھنوں جاگن او ٹر دا رہیا ٹر دا رہیا تیر یہ

کنڈے ہن تالوں وچ پڑوسی ہئی ہوں اگون دنجن دایس تے قدیں مے
 نشان گولن دی کوشش کیتی ہوندی نظر پانٹریں وچوں نکھتے ٹپے تے
 پئی جتھاں ہوں ساریاں کیاں بیٹیاں ہوندے پاسے ڈیکھ دیاں پیاں ہن
 آنٹریں ماتے ڈس پیروس امان میں ادا پیاں میں ادا
 پیاں میڈے واسطے دی جاغالی کر رکھ میں اوساں نیکیوں
 آنٹریں کلہپ تے ڈو گھبے پندہ داحال سنٹریاں جیڑھے ویلھے
 تیرہ کنڈے ہن تالوں وچ پڑوسی ہے تان ہر پاسے کیوں پانٹریں نظر مے
 پانٹریں پرے پرے تونٹریں پر پر او تھاں
 ادھاں تان کوئی کے ناں ہا ہا نیکے جھتی ہک پڑوسے تے تنخی ترھی
 کھڑی ہئی ہوں نہویں نال تنخی توں سٹی اکوری اے وی بشارت
 والی تنخی ہئی بشارت ہئی مبارک ہووے نیکیوں اے جا
 اتھاں صاف ٹھڈا تے مٹھا پانٹریں ہے تے ٹکڑیاں چھیاں ہن پر
 ہونکوں ناں بھلیں او چا ہوسے تان پانٹریں سک سگدے
 تے چھیاں مر سگدن -"

ہوں سر سٹ شکر ادا کیتا تے نوین تلاء اے پاسے مڑ پایا تلاء ڈیکھ
 ہونما ہاں سٹھ وچ اگیا ادا نالی ہا وڈیاں وڈیاں ورمچالاں پیاں کھل دیاں
 ہن پانٹریں دیاں ہن چپ چپ اور پچھو ہاں
 مڑ پایا ہوں تنخی وچ ڈھٹا بشارت ادرن ہئی او چا ہوسے
 تان پانٹریں سک سگدے تے چھیاں مر سگدن -"

ہو نہ مقصد ہا تے دل آپنڑاں تلا کیوں ناں ہو دے کتھا میں پانٹریں
 ناں ہا ریت سنگھردی تے اندھارا اودھدا ونیدا ہا ہو لے ہو لے
 زورے ادا آپنڑی تلاتے اُن پرہیا تیرا نشان بٹا اوجوں موٹی لکیر
 تے دل گد اگد اگد اندر آگیا پانٹریں دا آخری تیرا سکدا پایا ہا بتا دتی
 والی تھی اگوں کھڑی ہی ہوں تویں بشارت واسطے سادل اکورن شروع کر
 ڈتی دل ہوندی اکھیں دچ بچوں تارے بن چک ٹپتے گئے ۔
 بشارت ہی عذاب ۔

نگی اکھ تے نیلا کرہ

نکا جھاں بک کرہ ہے چو پھر کندھیں تے نیلا رنگ پھریا ہویا
 ہے ہر پاسے سماں وگھریا پئے شدت ایٹھوں کوئی کونجی والا
 اے ڈوبندے سماں بدھیندے پین ہک کھیندا پئے پھوں
 ساریاں تصویراں ہن پوریاں کپیاں کپیاں ادھویاں تے
 کچھ تصویریں تے بے نقش پئے اُبھردن بکھدے پین ہوں آ
 تصویراں چاؤن تے کھیاں کرن شروع کر ڈتیاں ہک ڈو
 ترے چار چار کیویں تھیں عدد ماں ہمیش طاق راہندن
 جفت کیویں بھتوں جفت تھی آپنڑاں آپ مکا باہندن وکھو دکھ
 ڈکھ سکھ تصویراں کالیاں چٹیاں پیلیاں تے نیلیاں
 نیلیاں خواب وی نیلے اکھ وی نیلی کرہ وی نیلا سماں
 بدھن والے چٹے کالے کھوٹن والے نیلے اے کیا ہے نیلی
 اصلوں نیلی تصویر ہینکوں ساریں کنوں تے لگا گھٹاں کوئی ڈیکھ
 ناں گھنے مسٹر پئے اُدھا اکھ نیلی ہوندی اے جیر جی نگی ہو دے
 سچ اے کناں کوڑ جے کوڑ دی ہویا ناں کیا سچ بگدے

بہوں ساریاں کوڑیاں گاہیں سج لیگئیں..... تے بہوں ساریاں پھیاں
 گاہیں کوڑ..... خبر اے کیا کہا نٹریں اے..... ہر تیدہ..... ہر پھٹی.....
 تے ہر پھٹی کہا نٹریں ہوندے..... اگوں آوٹن والی چیزیں دے پھچوں
 دی..... تے پھچوں وچنٹن والی چیزیں دے اگوں وی ہک شے ہے.....
 کہا نٹریں..... بہوں ساریاں گاہیں اٹن ڈھٹیاں..... اٹن سٹریاں
 ہوندن..... اے وی کہا نٹریں..... کون سٹریے کون ڈیکھے.....
 اکھ سٹریے..... زبان ڈیکھے ڈیکھن وی ہک فن ہے..... منہ ڈیکھن
 کوکھن اکھیں..... گل لاوٹن کوں مھسکن باہیں..... ڈیکھدا پھٹکداتاں
 اوہو ہے..... جیرھا ڈیکھن والادل رکھیندا ہووے..... تے مہتے دے
 تلے شگی اکھ بکھدی ہووے..... سٹری پپ تاں ساراہیں ننگی اکھ وچ ہے
 ناں تاں گھپ اندھارا..... اکھ ننگی نہ ہوسی تاں ایوہ کچھ مھنسی.....
 تھپا کے ماروں..... اندھارے وچ تھپا کے مارن ڈاڈھارو ڈیندے
 کچھ لوک سوچلے وچ مہنتوں اکھیں بند کر کے تھپا کے..... مرنیدن.....
 تصویر ڈیکھ..... تھپا کے ناں مرسوں تے کیا کرسیوں..... سنان کیوں
 میں پیادھیندا..... دھرا..... دروازہ کھلے..... بدھن کھولن
 ڈیکھن والے ول اڈے ڈیکھن..... کرررر..... کرررر..... پیری
 تلے کیا ہے..... شپ.....

”ناں..... ناول..... اے ناں کھس“

”اے تصویر کھنوں آئی اے؟“ آوٹن والے سوال کیتا۔

”کھنوں آئی اے؟“ ہوں سوال تے سوال کیتا۔

”سوال دا مطلب سوال ہوندے؟“ آوٹن والے دل سوال کیتا۔

”ہا..... بہوں سارے سوالیں دا جواب ہک بیا سوال ہوندے“

”بہوں جواب ڈتا۔“

”ہوسی..... خیر اے ڈس اے کھنوں آئی ہے؟“

”اتھاہیں پتی پتی.....“

”بیا کیا تھو نٹریں اتھا..... نیلے کمرے وچ نیلی تصویر ناں ہوسی تے بیا
 کیا ہوسی“

”دل سوال کیوں کرئیں۔“ ہوں ناہکا ماریا۔ ”ڈو وچنٹن..... ہک آوے

کائے چٹے وچنٹن..... نیلا آوے“

”نیلا کیوں؟“

”دھرتی دارنگ جو ہے“

”دھرتی دارنگ نیلا ہوندے..... آوٹن والا کھلیا۔“

”تو آوٹن والا لوی..... وچنٹن والاہیں..... کوڈن..... دھرتی دا

نیلا اے..... سارے رنگ گھائے تھی نیلے تھی ویندن..... بہوں جواب ڈتا

”توں تمیز تھی گئیں۔“

”اچھا“ ہونڈیاں اکھیں متھے تے آگیاں..... جواب چینیٹراں جیرھا کچھ

سوچنڈیاں..... او اکھداں منافقت، کیرتیں“

”اچھا چھوڑ..... چنگا بن تصویر چھا رکھت“

”کیوں؟“

”دل ڈے۔“

”کیوں.....“

”جیندی تصویر اے۔“

”یوہ تاں سوال اے..... تصویر کیندی اے.....“ بون کھل تے چھیا

”کیوں دی تاں ہوسی..... بھالادنس..... آبا ہر چوں۔“

”تو درج..... میں اکتھاپیں ٹھیک آں۔“

”اتھہ جس اے..... گرمی اے..... مریو میں۔“

”نئی مردا تو درج..... جس تے گرمی دچ کوئی نقطہ کے نیں.....“

”جیڑھا بکھے..... مرن دا ڈرتیکوں ہوسی..... اکتھاں موت کھلدی

گھراوڑی اے.....“

”موت کھلدی اے..... بہ کو دن آں۔“

”میں نیں موت کو دن اے..... کھلدی جو اوڑدی اے.....“

”میں رُس دیساں رینج دیساں.....“

”بہوں سارے رُس تے رینج دیندن..... بہوں سارے رینج تے رُس

دیندن.....“

”کیڑھی گال سچی اے۔“

”جیڑھی نیلی ہووے۔“ اُدھلیا۔

”تیکوں ہر گال نیلی بگدی اے..... سو جھلے دچ دی اکھ بھالی کر۔“

”جے میں اندھارے دچ اکھ تنگی کراں دل۔“

”میں کیا اکھ سبگداں..... اگے میڈی کوئی گال منی.....“

”منن دا لیاں گا نہیں تاں ہوں ان..... منن کوں دل نیں میندا۔“

”اچھا ڈیکھ سماں بدھن آئے مریو میں.....“

”بس مہن توں درج..... میں سماں کھینداں..... کندہیں تے کلنڈر

ٹنگنڈل..... اے کلنڈر چھے کھیر کاغذ ان..... اکھ تنگی کر تصویر ڈیکھ گھن.....“

”دل اوہو مرنٹراں.....“ ہوں کوڑیج دھرا“ دروازہ بند کیتا تے باہر

ٹریا۔ جان چھٹی..... کلنڈر ٹنگوں..... کندھی تے کوکے ٹھوکوں.....“

ٹھک..... ٹھک..... ٹھک..... کندھی دے ناں..... کندھی

اُتے چھت..... پکھا..... گھوکے..... خالی..... جس..... جس

..... ان ڈٹھا نقطہ پایا بکھدے..... بٹن..... بٹن کھولوں..... ناں.....

تمیض لہاؤں..... بنین لہاؤں..... بستہ کھولوں سموں..... نیندر.....

اُدھار ڈتی ہم..... دل نسی ڈتی..... اچھا کے تائیں نانگ پلیسی..... بنگیسی

..... دل سود گھنساں..... سود..... منہ دچ کھنڈ کھیر گھلے..... بھوڈ کھنڈے

کھنڈے مسکن..... نتاں دگھیروں..... سگریٹ دا ہک کش لوں..... پانہہ

مرتے..... پانہہ سرماندی..... گھپ اندھارا..... تنگی اکھ ناں نیلی چھت

ڈیکھوں..... کندھی..... کندھی ڈیکھوں..... چھے کھیر..... نیلے کلنڈر ڈیکھوں

..... کلنڈر دے پھوں..... پایا کلنڈر..... دل کندھی..... کندھی دے

پروں..... پچس..... باغ بہاراں خنبو آں..... جس دن نقطہ بکھے.....
 خنبو بڑے دودھے..... ساہ وچ ساہویں وی خنبو..... منڑے وایں دا
 جالا..... کھلے کھنڈ کھیر..... پانہ سیرماندی..... پاسا پھیروں.....
 سو دگھنوں..... گھٹوں..... توں..... توں ہا..... ہا..... (تتا بھاساہ)
 گرمی..... جس والی آدھ رات کو ٹھڈے پانڑیں دا پھنگارہ ہیں.....“

سوہڑا

”ہن..... ہن کیا تھسی؟.....“ نریر پچھا۔
 ”کیوں؟..... کیا تھئے؟“ پوٹریاں پڑھدیں میں زیر کنوں کچھ گھدا۔
 ”اے..... اے..... اے..... اے تاں جیویں میگوں کھا دلین..... میڈا خیال
 اے..... اے میگوں ہیں واسطے پٹے تکیدن..... جو توں میگوں کیڑے
 طریقے نال چئی دویں.....“ اے گل کر نیدیں..... ہوندی آکھیں ویتج
 ڈر دا ذرہ ناں ہا..... اینویں بگدا ہا..... جیویں او خوش پٹی تھیندی
 ہے۔“

”تیکوں دی تاں ایوہ بھلا دیں نیں دٹا ونٹراں چاہی دا ہا.....
 تے ول میں تیکوں ہیں طریقے نال چائی آمداں..... جو تیدی ہک کت اٹے
 ہے۔ ڈوہجی کت ہیں کچھ ویتج ہے..... میڈے بھیس دی پوٹ نال ماس
 تاں اُپتیریا آمدے..... تیڈیاں سنتھلاں اونویں وی ڈاڈھیاں سوہڑیاں
 پین..... تے ہن تاں سوہڑیاں پیاں بگدیاں ہوسن..... تے..... تے
 میں“ ہوں گیت گھدی.....“ میں انہیں کوں ڈیکھ وی تاں نیں بگدا۔
 خیالیں پے تاں ڈیکھ بگدا..... کتیاں سوہڑیاں بگدیاں

ہوسن..... اچھا..... میکلن بٹن سمجھ آگئی اے... اے لوک تاہوں پیدی تے پیڑے سو نہڑپ دی تعریف کون کر لسی..... میڈی ونا دا وی
 اساڈے پچھوں پچھوں پئے امن جو تیکوں تکی امن ہو رہن..... کنبجے سیانڑیں وں..... بہر دی نال کون بڑیکھسی.....
 بن لے لوک..... اسل کنوں لگ دی دیندن..... ننگج دی بڑیکھندن.....
 بڑیکھنڈا ساہ گھدا.....
 و سچن بڑے..... اے جا لیس اتھال کرن دیل بہن سٹی..... میں
 پنڑی ودی اں..... میڈے لول لول ورج نہیں دیاں اکھیں تیر بن پیاں
 پڑون..... تیکوں آنپڑیں گئی پئی ہے..... تھس نال تے خیالیں ورج ورج
 دی کھائی پیا کر بندیں! او کوڑ تیج گئی.
 تے.....

”ناں..... نال..... نال..... میکلن اے گال تیکوں نہیں ٹھانڈی
 تہیں بہن شیں کوں اتنا لگائے اتنا لگائے..... جو اے اہلوں
 ظاہر تھی گئین..... تے بڑجھا..... توں لوہی دی نال نوی.....
 کر دئیں تیڈی ستھیں دی نمائش چنگی طرح نال تھی سگدی چٹی.....
 ہی واسلے توں میڈے تے سواری پئی کر بندیں..... تے دل تو سے
 آنپڑیں پیر زمین تے وی تال نوی رکھن چا بندی جو میلے تھی دین“
 بنیں نال ہوندے منہ ورج کٹرول تیج گئی.....
 ”اے کیا..... اے کیا..... میکلن سٹینڈیں.....“ کاڈیں گھدی آکھیا

”ہا..... سٹ گھتیاں..... توں..... پیر تسمہ پاہیں..... تیکوں کہیں
 ڈیہاڑے سکے کدوں ورج انگور دی خراب بنڑا..... پلا بگلوں ہسا

”ناں ڈھولن نال..... ہونیں تے میڈے ورج وڈا فرق ہے.....
 میں نال تال پچھو ہاں وچ سگداں..... تے نال پچھوں بڑیکھ سگداں.....
 او پڑے تھی تے دی نال نال ہن..... میں نال رہ دی تے پڑے
 ہاں..... بڑیکھنڈا ساہ گھدا.....
 ”دل اوہے جا لیس..... بس کر ہاں..... چھوڑ ہیں رستے کوں.....
 میں پاسے چل..... لوک تال گھٹ ہن.....“
 ”..... ہا..... ہوں ٹھڈا ساہ گھدا.....“ میں پاسے لوک کیوں اویں
 ”اوکھیا..... لوک.....“

”کیوں!..... ہوندے متھے تے تریڈی پئے گئی.....“ توں کینہا مرس
 ہیں..... نال کوں لوکیں اگوں آنن واسلے پیا تڑ پدیں.....
 ”میں نمی پیا تڑ پدا سخت..... اے لوک نال ہوندن..... تال

گتیاں..... "او کھلیا۔"

"سٹ گتیاں..... میوں سٹ گتیاں..... میں..... میں تیبڑی پگی
گلوہناں ہاں تان"

ہوں بڈسکارا بھیریا..... "میں پگی دا گلوہناں ہاں.... کل تو نٹری
توں میں جسم دی تعریف کریندا ہیں ناں تھکدا ہانویں..... توں ای تلر
آکھدا ہانویں..... تیبڑا جھ پٹی کھٹی دانگ ہے..... کھٹی بھیرجی لندی
دی تھیندی ہے..... تے گوشت دا سواد دی بڈیندی ہے.....
گوشت دا سواد..... ہا "ہوں تھکدا ساہ گھدا....." ہیں ساہ کون
سنگھ توں آکھدا ہانویں..... چندر..... تیبڈے منہ وچ تان عطر
گھیا ہویا ہے..... کھٹی جھشو ہے..... تے ڈیکھ..... اے آکھیں کیوں
مت بن..... بیویہ شراب پیٹی وٹیندی ہووے..... تے ڈیکھ رنگ کیوں
غلابی پیا تھیندے..... تھوڑ کیوں بکندے پین..... کھڑا ہاں.....
میں تیبڈے کجھ ہٹی نال تھی و بھال..... اول ہوں..... ناں..... مپڈی لمبی ہی
انگلیں کوں..... آنپڑیں سیلنے دے وایس وچ بھجن ڈے..... ناں.....
میں بن کھول گھن..... ہائے..... "ہوں کنڈ کوں بگڑی پاتی" جان.....
میوں پتر اے..... اے کیکے خزانے..... کو لے کو لے..... کپاہ دے پھننے.....
کناں..... مکھن دے پیڑے..... نیش..... نیش توں ناں بنیں کوں موند
پیلے آکھدا رہندیں..... ہیں..... ہیں نا"

"ہوں..... ہوں گیت ڈے.... بھنگورا ماریا"

جانا..... جیویں توں جاس میں ناں..... اینویں تیبڑی کنڈ دی جاس
ہے..... توں میوں محسوس کریندا پئیں ناں..... میں نیوں پیا نال کر گندی
ہاں..... توں نہیں موندھے پیا لیش دا دہا محسوس کریندا پئیں ناں.....

..... سر تان ہلا چا..... ہا..... کھنڈ ڈیکھ..... اے.....

اے..... اے کیا پیا کریندیں..... تیبڈے نہیں دی کپڑ ددھی دیندی
ہے..... ڈیکھ..... ڈیکھ..... میوں عجور ناں کر..... جو میں چنگھاں گھوڑ
گھناں..... تے دل ہوک دی تان توں پدیں.....

اؤ کیوں جواب ڈیوے ہا..... آکھیں بند کر تھوڑ پیا پھیندا ہا.....

ہیندے ایک ایک وچ جس ہے..... ہوں سوچیا۔

"کیا کریندا پئیں..... لوک کیا آکھن" کاوڑ نال زیر آکھیا۔

"ہوں" کر ہوں آکھیں کھول ڈتیاں..... او گالیں گالیں وچ کتھاں
چکا گیا ہا..... او ہوکٹ پئے گیا..... میں ہوں تھک پیاں..... سٹی
کدھن چا ہنداں....."

"ناں..... ناں..... توں ناں باہویں..... توں بہہ تھیوں تان میڈا

کیا نیڑسی..... "ہوں ڈسکد میں آکھیا" بس..... مہن توں تلے بہہ..... ذرا
سڑتے وی ڈیکھ..... تیبڈے پیر مپے نہیں تھیندے" ہوں ہوکد میں آکھیا۔
"جے تھی وی گئے..... تان دھوڑ میں چرٹ گھناں....."

"جان..... میں مڑی ٹرنیش گدی"

"کیوں؟ ہوں تیکھے تھی آکھیا....." توں سچی سچی دی لوہی بگڑی ہیں۔"

”نہیں..... میں لوہی بنگڑی نمی..... بس نبری راہوں چاہند ہوسی دی نبری راہساں! ہوں راہ بڑسی۔“

”ہاں!“

”کیوں..... کوئی وجہ دی تاں ہوسی.....“

”ہاں واسطے جو..... میں طریقے تے توں ہر ویلے میڈے ساٹریں

راہندیں..... تے میکوں بلیک دا احساس راہندے..... جیڑھے لوک میکوں تے ہندے پچھوں تہہ دہرتاں لگ ویسی..... نہیں..... اینویں

لوہا بنگڑا سمجھ ٹر ویند..... دل او میڈے پچھوں پچھوں ٹرسن..... لے

تاں تھیسوے..... جو میں ٹرے ٹرے تیں کنوں تاں اگوں نکل وچاں.....

توں سبڈ ماریں میں ناں سٹراں..... تے“

”ہیس..... بس..... میں کھڑیں کھڑیں سٹی کدھ گھساں..... ساہ

گھنڑیں تاں..... بس سینے دتھ تہڈی خنبو بھر گھساں..... تہڈی محبت

وانگ..... ڈیکھ میں کنوں پرے ناں دیکھیں..... میں نیوں اینویں

پوٹی ودا راہساں..... تے ایس توں نال دی تاں راہسی“

”میں تاں پیر تمہ پا ہاں۔ میں تا..... ذمہ چکھڑیا.....

”نہیں“ ہوں ولدا ڈوتا۔

”نہیں..... توں تاں میکوں سکے کدھ دتھ انگور دی شراب نپڑا.....

پلا ہا سٹیں..... ہاں!“

”نہیں“ او مویش ولدا ڈلوے ہا۔

”تے ایس کیوں نوی کریندا..... توں میڈا بارہ جاون کنوں دی پنج ویس

تے ہیں..... میں تہڈی اکھیں اگوں دی رہ ویساں..... تے میں لوہی

”ہاں.....“

”تہڈا مطلب ہے پتھیں والی گرسی“

”ہاں.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”ایں تاں..... تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

”تہڈے میڈے درمیان لہے دی کندھی آویسی.....“

منظر میں جلدے ہیں..... چلنے کے کل گھن گھنڈے ہیں..... جیڑھی تھے
 نال گھدی در بچ سبگدی ہے..... او ضرور گھنڈیں چاہی دی ہے.....
 زریہ آپس آپ کھل پیا۔
 زریہ کرسی تے بیٹھی یسی..... تے قمر گھلیندا دوا ہا.....

رے ہن.....
 میڈے..... میڈے ہتھ نیں پٹے ہلدے..... ڈیکھ ہاں.....

وندا ہاں مٹھ و تھ آگیا۔
 "بس..... بس..... امٹی..... چھوڑ اے مخول....." دل ہوں زبرو
 تھ پکڑ کرسی توں اٹھالٹن دی کوشش کیتی..... تے او ہوک پٹی.....
 "تو جھاں..... کتنا بار اے تیڈا!"
 "مڑی او تاں..... اینویں لگدا ہا..... کرسی نال چھیڑ گئے..... ہوں

"میڈا خیال ہے..... جتنی آرام اتوں نظر دے..... اتنا ہوسی کیناں"
 سچھیا..... کئیں..... تیکوں تاں اینویں اے خیال خراب کیتی راہی
 زریہ اٹھی کھڑی تھی..... "آہیں..... میں....." او پریشان تھی گیا۔
 "ہا..... ہا..... ہوں..... سپر ڈیکھ" اے آکھ ہوں انپڑیں پٹے
 کوں پکڑ کرسی تے پہلا ڈرتا..... جیڑھے ویلے او کرسی تے بٹھا.....
 ہونکوں اینویں لگیا..... اینویں لگیا..... بیویں ساری کائنات چپ.....
 نیندر و تھ بڈی پٹی ہے۔ ہر پاسے ندرائی گھیر ہے..... تھوڑا تھوڑا
 سو جھلا ہے..... تے خوشبو ای خوشبو ہے..... ہونڈیاں اکھیں بند تھیوٹ
 پے گیاں۔

ہوں آپ دی اٹھن دی کوشش کیتی.....
 "ہن تاں..... میڈی کتیں دا ساہ وی مک گئے..... میں..... میں آپ
 لو ہا بنگڑا تھی گیاں....." ہونڈی اکھیں وچوں بچوں دا ہن پے گئے۔
 "کیا....." ہوں چیک تے آکھیا..... ہونڈے غلابی تھوڑ کبڈے پٹے ہن
 تے ننگے پیر..... رت کنوں خالی پٹے لگدے ہن۔

"ہن اتھا میں سمیں..... بہتیں نال پھیتے دی چلا ناں....." ہوں ہلاتے
 آکھیا۔

"ہاں....." اکھیں کھول زل کتیں ڈٹھا..... او سانڈر میں کھڑی
 ہٹی..... پیروں ننگی..... ہونڈے پیر فرش تے ڈپڑے سو ہنریں
 پٹے لگدے ہن..... ہوں دل اکھیں بند کر گھدیاں..... زریہ نال
 پھیتے چلاوٹ دی کوشش کیتی..... "مڑی ہنخ انپڑیں جاتوں ناں پے

۱۲

اسم اعظم

..... اینویں بگدا ہا جویں مٹی دا اے نکا جھاں ٹہرہ ہوا دی دہر نال کیچ
 کیچ ہی شکل وچ آگئے۔۔۔۔۔ ہوں تلے ڈیکھ پھوک مار جا صاف کیتی۔۔۔۔۔
 دل اُتے پہہ تھیا۔۔۔۔۔ مٹی بھر کھڑی ہئی۔۔۔۔۔ اے باغ ہا۔۔۔۔۔ پوٹے
 ہن جھانویں درخت۔۔۔۔۔ بے ترتیبی نال دادھے کھڑن۔۔۔۔۔ پتھریں اُستے
 ۔۔۔۔۔ کڑھیں اُتے۔۔۔۔۔ جھل اُتے ہر جا۔۔۔۔۔ مٹی دا قبضہ ہے۔۔۔۔۔ تڑے
 پھڑے ریتیں اُتے ٹکے پھلیں دا ڈھگ ہے۔۔۔۔۔ ہر شے ساکن ہے۔۔۔۔۔
 ۔۔۔۔۔ جویں کہیں جاو کر ڈتا ہودے۔۔۔۔۔ انہیں دا دھن ہن جہن سب بند۔۔۔۔۔
 ہوا وچ کھنکھنایا جھیں دساندے۔۔۔۔۔ اوں ہیں وساندکوں بیسے پچ بھرن
 دی کوشش کیتی۔

ہوں ویلے ہونڈی نگاہ ہونہی لوکیں تے پتی بیرھے عجیب و غریب حالت وچ
 ہیں پاسے آمدے پتے ہن۔۔۔۔۔ کچھ پڑے آتے اورک بگئے۔۔۔۔۔ ہونیت
 دیاں اکھیں نانگ ڈگئے تے سترے بھسین والی کار پھلیاں ہن۔۔۔۔۔ کتھائیں

کتھائیں۔۔۔۔۔ ہیں زردی وچ کالون دی بگدی ہئی۔۔۔۔۔ وجود اینویں ہن
 جویں بڑتی اُتے نیڑھیں دے دھاگے دا ہیٹ پم منڈھ چھوڑیا ہودے۔۔۔۔۔
 ۔۔۔۔۔ ہن اوہا سنیڑھیں رگاں ہن نظر دیاں پیاں ہن۔۔۔۔۔ جگھاں۔۔۔۔۔
 ہاہیں۔۔۔۔۔ اینویں ہن۔۔۔۔۔ جویں خودکشی کرن والے لکھیے آخری حرف۔۔۔۔۔
 ۔۔۔۔۔ ہک بڈے سو۔۔۔۔۔ سب الف تگے۔۔۔۔۔ کپڑے پاؤن والے
 ۔۔۔۔۔ پیر کتھیاں پاتی کھڑے ہن۔۔۔۔۔ ہک کھڑا آپٹریں چٹے کھیر کپٹریں توں
 ۔۔۔۔۔ انگل تے انوٹھے نال۔۔۔۔۔ دھوڑ پیا لیندا ہا۔۔۔۔۔ ہک کھڑا۔۔۔۔۔
 دانیڑی چھیندا ہا۔۔۔۔۔ ہک سرتے شیر جاتی کھڑا ہا۔۔۔۔۔ ہونکوں پہلی واری
 ۔۔۔۔۔ ہونیں کنوں بڑجھاں لگان۔۔۔۔۔ دہر دوسرے پئے گیا۔۔۔۔۔ ہک پتے کون
 اکھیں اکھیں وچ اشارے کر۔۔۔۔۔ دل ہک زبان پچھن گئے "اسا کون اسم
 اعظم سکھا۔۔۔۔۔!"

"اسم اعظم۔۔۔۔۔" حیران مٹی ہوں پچھیا۔

"ہا۔۔۔۔۔ ساری چیزیں دا۔۔۔۔۔ ساری مشکلیں داخل۔۔۔۔۔"

"میں تو بڑی گال سمجھی مینے۔۔۔۔۔"

جیتیں سرتے شیر جاتا ہوا ہا۔۔۔۔۔ اکوں ودھیا تے اکھن لگا۔

"اے شیر بڈیا پتیں۔۔۔۔۔ اے آپٹریں سرتے کندھ تے سینکڑے

کڑیاں پیندے۔۔۔۔۔ منٹریں دے من مٹی دا وزن سہیدے۔۔۔۔۔ دل

دی ہندی کندھنگی مینے تھیندی۔۔۔۔۔ میں۔۔۔۔۔ میں وی نال سرتے مشیر
 جاتی کھڑاں۔۔۔۔۔ تے مید اکب نکدا دیندے۔۔۔۔۔ کیوں۔۔۔۔۔

”میکوں کیا پتہ؟“

”کب پیا اگوں و دھیا..... تھکے تھیاں ہوندے دے و نال پیریاں لہندیاں پیاں
 ہن ”میں نجی کوں بڑھٹا..... ڈالوہر کوں چالا دنٹر و اڈھٹا..... کپاہ دے
 پھٹے کھیر کو گڑے سکدے بڑھٹے..... ڈیکھ بڑھیکھ..... وں..... میں دی بک
 پالا دنٹریا..... میں کیا کر اں..... میں کیا کر اں..... مڑی میں آپ ایں چالے
 وچ پھس گیاں.....“

ہوں ناں جانٹرن آے انداز وچ سر ہلا بڑتا۔

لہنگ دے دنٹریں چتھوں بک پاسے کڈھ بیٹے.....
 ”کنڈک چتھوم..... لہنگا گیوم..... ہیں دنٹریں کوں میں زمین وچ
 دفن کر ہایا اے پھپھریا..... پاڑاں نختیاں..... پلے نختے.....
 بیٹے نختے..... گیوم..... تے..... اے دنٹریں میں کنوں کھج گئے
 کیوں؟“

ہوں دل بائیں دوسر بھنویا.....
 بک پیا اگوں و دھیا

”میں بک دنٹریا لایا ہ..... ہوں پھل بڑتا..... مٹھا میڈی جنت دے
 پھل والی کار..... سرائے ہن اینویں کوڑا مٹی گئے..... جویں زہر.....
 تے سٹو وی تیکھا ہے ڈس کیوں؟“ میکوں کیا پتہ ”ہنوں کوں پھر چھپٹ
 پیا.....“

”تیکوں تال نہن سرا لیں دے جواب آمدن.....“

”نہیں..... نہیں قسم ہے..... میں کھرتیں جانٹرو.....“

”نہیں توں ای تال اوبندہ میں جیٹھا اساڈے سوالیں دے جواب بڑے
 دے..... جواب لوتی بوند..... تال اسکوں اسم اعظم ڈس.....“
 اسم اعظم؟

”ہا..... تال جو اسال آپ سوالیں دا جواب لہگھ گھنوں.....“

..... تے آجھ گھتی او تہہ جندے اتے..... او جیٹھا ہا..... دھڑپ کر
 ہتیا..... اڈ پھر پھر مٹی اٹھی کھریا..... اے..... اے تال سموی
 ا بنٹریا مل ہا..... ہن لکھیں کروڑیں دی تعداد وچ اڈے اڈے بھجھری تہی

”اساں.....“

ہونما اڈھرا نکل گیا.....

”اساں..... اساں سب جاہد ہیں..... ساکت ہیں..... اساڈا ناں.....
 جو دے..... سکوت ہے..... اساڈے اتے توہنہ کرڈتے گین..... اساڈا
 ددھن روک بڑتا بڑتا جگتے..... حرکت وچ بے تال بک شتے..... او ہے
 اے سموی..... بڑھی اساڈی پاڑیں کوں پولا کیتی دیندی ہے.....
 اساں جاہد ہیں. اساں ساکت ہیں.....“

ہوں پھٹے کھیر کپڑیں کوں آتپڑیں انگل تے اتھوٹے نال کپڑیں کوں تال صاف کیتا.....
 تے آکھن لگا ”اجن دی اسم اعظم نہیں آما.....“
 ”اسم اعظم تال تال خود جانٹرو..... اے چپ..... اے سکوت
 اے جو د..... تروڈ بڑیو.....“

"کیوں؟" سب بک زبان متھی پچھن لگے۔۔۔۔۔
"اے تال میں دی نیتیں جانٹرا"

..... ہوں بک دے نک تے جگ ماری..... او تو ریج پچھو ہاں ونج پیا۔۔۔۔۔ سنی
ہی دی خشبو ہوندے نک وچ آون پئے گئی۔۔۔۔۔ درختیں ساوے ساوے
پیلے او۔۔۔۔۔ بھج پیا۔۔۔۔۔ جھجرا۔۔۔۔۔ دھر کرا۔۔۔۔۔ ٹپدا۔۔۔۔۔ او کنڈھی ہا۔۔۔۔۔
پچ بگا۔۔۔۔۔ زور دا پیا مار۔۔۔۔۔ او کنڈھی تے پر لھر گی۔ تے ول۔۔۔۔۔
بھجین لک پیا۔۔۔۔۔ او دی کنڈھی تے چڑھدے پئے ہن۔۔۔۔۔ ہونٹوں

سب کا درختوں ہونکوں پچھن پچھتے۔۔۔۔۔ ہونٹیں دے ہتیں آون کنڈھی پئے گئے۔۔۔۔۔
پیلے او۔۔۔۔۔ بھج پیا۔۔۔۔۔ جھجرا۔۔۔۔۔ دھر کرا۔۔۔۔۔ ٹپدا۔۔۔۔۔ او کنڈھی ہا۔۔۔۔۔
پچ بگا۔۔۔۔۔ زور دا پیا مار۔۔۔۔۔ او کنڈھی تے پر لھر گی۔ تے ول۔۔۔۔۔
بھجین لک پیا۔۔۔۔۔ او دی کنڈھی تے چڑھدے پئے ہن۔۔۔۔۔ ہونٹوں
پیاں۔۔۔۔۔ کنڈھی تے ہونکوں رستہ ڈیرون پئے گیاں۔۔۔۔۔ او بھجرا رہیا۔۔۔۔۔
گدا ہا۔۔۔۔۔ صد ہن کون او سفر وچ ہے۔۔۔۔۔ پیر وچ بک چکر اے۔۔۔۔۔
گدا تیں۔۔۔۔۔ اگوں میدان ڈیکھ ہوں پاسے تے پیا مار ڈتا۔۔۔۔۔ تے ساہ گھ
پہر تیا۔۔۔۔۔ بہوں ساہ سے قدمیں دی دھک او سنٹری او آمدے پئے
۔۔۔۔۔ ہوا وچ ہولے ہولے اڈر دے۔۔۔۔۔ پئے مریندے۔۔۔۔۔ او تھک
ڈھاوٹن والا ہا۔۔۔۔۔ بک ہتھ ہونکوں پچھو گدا۔۔۔۔۔ او سیر سٹی جبر میں دلا
کار کھڑا ہا

"اسکوں اسم اعظم ڈاس۔۔۔۔۔ ہونٹیں چیک تے آکھیا۔
"یہ تیں بیانٹرا۔۔۔۔۔ جھلا دی چیک تے جوابہ ڈتا۔۔۔۔۔
کھر ڈند۔۔۔۔۔ کھر ہوں۔۔۔۔۔ اگوں دھیتے۔۔۔۔۔ ہونڈے وجود کول
اکورن پئے بگے۔۔۔۔۔ نمون واہن پئے گیا۔۔۔۔۔ کیر پڑے رت نال رنگ پچھن پئے
گئے۔۔۔۔۔ آہن پڑیں رت ڈیکھ ہونڈی اکھیں وچ دی رت لہہ آئی۔۔۔۔۔ دھب

کنڈھی دے پر وں

مٹی دی خوشبو نک دھوں پاہندی رنگ رگ بچ سر ریہ بی بہہ گئی۔۔۔۔۔ ہوں اکھیں
 کھول پڑتیاں۔۔۔۔۔ سستی مٹی سکدی پتی ہی۔۔۔۔۔ پرے پرے تو نٹریں گھا دا
 سادا تخت وچیا پیہ۔۔۔۔۔ رنگ پرنگے چھل نجا جاتے ننھے کھڑن۔۔۔۔۔ وٹ
 پھلیں تے پھر ناں لڈیے پین۔۔۔۔۔ قدم قدم تے چنٹے پٹے داہندن۔۔۔۔۔ اٹھی
 ۔۔۔۔۔ چودھاہاڑھوس۔۔۔۔۔ انگڑیڑ بھن کیتے پاہیں اتے جھوٹس۔۔۔۔۔ تے ابھڑ
 گھتی ہوندی نظر۔۔۔۔۔ اٹھاں پتی۔۔۔۔۔ جتھاں یک اچھ تے وڈی ساری کنڈھی۔۔۔۔۔
 رہیں ٹوٹے کوں ولہیکا ڈتی کھڑی ہی۔۔۔۔۔ ہونڈیاں اکھیں جھترج گیاں۔۔۔۔۔
 ۔۔۔۔۔ پاہیں دھڑپ کرتے ان پیاں۔۔۔۔۔ انگڑیڑ بھن گئی ہی۔۔۔۔۔ دل چودھاہاڑھوس
 ۔۔۔۔۔ دل چیراں پیریاں۔۔۔۔۔ ہولے ہولے۔۔۔۔۔ او کنڈھی کئی ٹر پیا۔۔۔۔۔
 محوس تھیندا ہا۔۔۔۔۔ کنڈھی دا ولہیکا گھٹا دیندے۔۔۔۔۔ و نٹریں کنوں
 پھل تے پتھر ڈھاندے ویندے ہن۔۔۔۔۔ ہوا بچ خوشبو سکدی ویندی ہے
 ۔۔۔۔۔ ہوں کنڈھی دے ال بچن شروع کر ڈتا۔

جاگدی اکو د انخواب

نگ نگ نگ۔۔۔۔۔ کنڈھی دے پر وں ٹاہنیں دی آواز پئی آمدی ہی۔۔۔۔۔
 ۔۔۔ او کھر تھنیا۔۔۔۔۔ گھا پیری تے ہنگھیں کوں و لہڑدی پتی ہی۔۔۔۔۔ ذرا تے
 مٹی۔۔۔۔۔ مہل زور وائپ ماریا۔۔۔۔۔ تے کنڈھی ناں لڑک پیا۔۔۔۔۔ ہوں
 ڈھٹا۔۔۔۔۔ ہوں ڈھٹا۔۔۔۔۔ ہوں والی کار ہوں سارے لوک۔۔۔۔۔ اف ننگے۔۔۔۔۔
 برا ڈوسی۔۔۔۔۔ چھس چھس بھنیں سے وال۔۔۔۔۔ چڑے کھر۔۔۔۔۔ جھڑیہ تریدان
 ۔۔۔ منہ تے خوشی دی رت پتی دیندی ہے۔۔۔۔۔ اکھیں۔۔۔۔۔ چکدیان
 سکدیاں پین۔۔۔۔۔ او ہنکوں ڈیکھ کے کھن پتے گئے۔۔۔۔۔ کا ڈر کنوں
 ہوندا انگ انگ اکثر جگیا۔۔۔۔۔ گھا دی بچڑ تاں مضبوط مٹی گئی۔۔۔۔۔ و پاناں
 "اے۔۔۔۔۔ اے وی اسا ڈے وانگا ہے کھلے۔۔۔۔۔ نمسکدے۔۔۔۔۔
 ۔۔۔۔۔ کوڑیندے تے فرغ دی کیندے "ڈیکھ ڈیکھ پوری نقل کو نیدا پتے" ہک
 پڑھنے لے پال کوں اکھیا۔
 "توں تاں سیانٹراں دیندا تھیندیں با بابا۔۔۔۔۔ پال نے اکھیا۔۔۔۔۔ اے سن
 سبھی یک ٹاہکا ماریا۔۔۔۔۔ او دھڑپ کرتے ڈھیر پیا۔۔۔۔۔ گھا۔۔۔۔۔ ہوندے
 ناں ولہج گئی ہی۔۔۔۔۔ ہونکوں۔۔۔۔۔ اینویں لگیا۔۔۔۔۔ جویں۔۔۔۔۔ او ٹیشتے دے
 ہک گنہس وچ بند ہے۔۔۔۔۔ تے اُنوں۔۔۔۔۔ ہن گنہس کوں۔۔۔۔۔ کوئی مٹارے
 وانگ پیا دچنیدے۔۔۔۔۔ ہوندے مسام مسام وچوں گھر واپن پتے گیا۔۔۔۔۔ پو سا زور
 لا۔۔۔۔۔ ہوں ہک ڈرا کلی پیکہ ماری۔۔۔۔۔ تے آتھیں وال پٹن پتے گیا۔۔۔۔۔ والہیں
 ترن دے کرب۔۔۔۔۔ ہونکوں نوین تکلیف وچ پا ڈتا۔۔۔۔۔ ہوندی اکھیں وچ ہوں

پھل ہن چشمے دل جاری معنی گئے ہن ہوا دیر نشبو دل
 پتے گئی ہتی تے میں نشبورے نال نال کہیں دے ڈسکن دی آ
 پتی آمدی ہتی باہر والیں جھرنند کہ ہوندی کوشنٹس ڈیکھن شردج
 ہا ساز انویں پتے وچہرے ہن ہوندے عق
 پتے گئے ہول زور دی چیک ماری تے آکھن لگا۔
 ”ہوا دیر دل نشبو پتی رلدی ہے چشمے دل جاری پتے تھیندن
 پھل دل ونٹریں دا بار پتے بٹرون تے کہیں ڈسکن دا اللہ اللہ سے
 سادا ساوا گھا ریشم دانگ کو لا تھیندا دیندے میڈے سارے دا
 وچ مٹھی مٹھی کسر پتی بھجھدی ہے مٹی ولا سنی پتی تھیندی ہے
 کنوں پہلے جو میں ہن پاسے دل ڈھیبہ پوداں میکوں چھک گھنو میکوں چھک
 گھنو میں توڑے نال رل مل جھراں بییاں ” اوچپ کھڑے ہن۔
 ”چھکو ہوں دل چیک تے سڈ ماریا۔
 آجھ گھتی ہوں ہال ہتھو دھا ہونکوں چھکیا اوڈھڑپ کہ باہراں پیر
 اے کیا اے کیا دھاڑوڈ تلووال دھڑتاں
 اوڈ ہائیں رہ گئے ہوں کب ڈراکلی چیک ماری مٹری امتھاں تاں کوئی
 کیناں ہا اتھاں ساز ہن تے تاں جھومری۔
 ”تھاں کتھاں ہو ”اوں سڈ ماریا امتھاں کوئی ہورے ہا تاں
 ہرکلیں دا دلرا ڈیوسے ہا ہوندا ادھورا وجود دا ہن پتے گیا ہوندے
 کنیں سنٹرن بند کہہ ڈتا منہ، نک، کن، ہتھ باہیں ہر شے دیندی پتی

ہتی پگھرو دی پتی ہتی متھوڑ پتے کبدے ہن تے اکھیں پان
 لکھیاں ہن ہوں چھکیڑی وار کندھی دے پہوں اندر ڈھٹا
 سب کو نظر دا پیا ہا امتھاں دل ہوندی اکھیں دی چک تے
 کبدے متھوڑ دی پگھرن پتے گئے۔

بزار، طوطے تے پڑھڑا

رستے لکھے تھی گئے ہن... تے ہونہیں تے رن عذاب... اوچپ چپ
 رستے کنوں پرے پھیس دالی کیاری نال بیٹھا ہا، سمجھ نعتیں پیوں دیر تھی گئی
 ہی... دل دی اینجھا اندھا کے نال ہا... سکا ککھ چاڑنیں دتھ فرینڈیں
 ہوں سوچیا... سنجھ کوں لکھم کھے رستے تے تیں دن رن ماور عذاب
 ہے... لکھم کھے... خالی توئی رستے ان گنت قدمیں دے نشان...
 دھیری دھو... پھل موکھے... پتر چپ... اہڑے اہڑے...
 لکھے لکھے دن... ہا... خستہ بھجدی... دھر کدی... پیدی پیدی دودی ہی
 سگریٹ بیوں ہا کھیسے دچوں سگریٹ دی ڈبی تے تیلیں دبی دچوں تیلی
 کدھ... ہال سگریٹ لایوس... دھوں اندھ... ہنڈا یگیا نفا دتھ چکر
 بزار دن دی کوشش کیتوس۔

ہک سکا پتر چا... آدمی دتھ سگریٹ نال ساڑ... نکا جھال سونخ بزاروس
 اے اکھ دی پتلی ہے... آسناں ہے... نیس ہوندی نال پوری اکھ بزاروا

... چھرکی دا دیلہادی خوب ہوندے... استاد دے سبق کنوں بور تھی...
 چاک دے ٹوٹے اُتے یا انگل دے اُتلے سُدھتے... اکھ، ناک
 مُنہ، کن بڑا... اُتے کاغذی ٹوپی پوا بڑیوے ہا... اڈے اڈے کر...
 ... ہونڈیاں حرکتاں بڑیکھ خوش تھیوے ہا... ہک داری نال استاد بڑیکھ گھدا
 ہا... سوئیاں ماریاں ہانس عالی تائیں ہتھ سیک حسوس کریندن... ادھ
 ... اے سیک نال سگریٹ دا ہے... سگریٹ داسو مالایوس... دھواں ہوا
 دتھ رل گیا۔

اے کون پیٹھے... چپ چپ... سوکھا ماندہ... ہونہیں پکھیسے
 کول پیا پیدے... جیہڑے رات سرتے بڑیکھ آپٹریں آپٹریں گھریں دو
 دیندے پین... جیہڑے چیرے کپڑے... کجھ کجھ سنجان والا بگدے
 ... ادھ... اے تو او پڑھڑا ہے جیڑھا اج دوپہریں کوں بزار دتھ ڈھٹا

ہم موسم خوشگوار ہا... تھوڑی تھوڑی ہوا گھلی کھڑی ہی... مہینے
 دیاں پہلیاں ترنجان ہن... بزار دتھ دُڑی رونق مائی... لوک دکانیں دتھ
 پہندے... نکلدے پئے ہن... بے فکرے... بھوتی اکھیں دتھ شرارت
 گھن جلدی جلدی رُدے دیندے ہن... کہیں سوہڑیں جھوہڑ کوں بڑیکھ
 ... زور نال موٹھا مار... کھلدے ما بگدے... اکوں لنگھ وچن ہا...
 نویں مشن تے... رات کوں بٹن والیاں بتیاں دسی دسی اکھ نال او منظر
 پیاں بڑیکھ دیاں ہن... جیڑھا او جاگدی اکھ نال دی نہ بڑیکھ سبگن ہا...

لوگ آپرئیں سادہ دی بول ککادون واسطے خوشبواں لئی ددے ہن ... کالے
کالے بڑنگے پھیلے جسیں کول چکدے لککے دیسین دتج ککائی ددے
ہن ... منہ دی بے رونقی تے میک اپ دیاں ہتاں ... تے ... تے جھوٹی
اکھیں کول اندر دی بجائے باہر وں دڈیاں کول دی کوشش ... جو حسن
مان انسان دی اکھ دتج ہوندے ۔

ہوں بڑھا ہک چڑئیں مار ... بالنس مونڈھے تک رکھ ... اگوں
پچھوں ... ڈو پچرے لککائی ددے ... پچرئیں دتج طوطے ہن ... ہک پچ
سادے ... تے بے دتج ککائی دلے ... پچرئیں مار ہک جا ... پچرے
ہمائے ... تے آپ دی ہونہیں نال بہہ تھیا ... ہونکوں دی طوطیں نال پیار
ہا ہوں دی کئی طوطے پالیے ہن ... پتہ نیں کدے اڈر پھوڈر گئے ...
ہونکوں او طوطا یاد آیا ... جیڑھا سیالے دے مینہ دتج اڈر اڈر ...
ہونہیں دے براندے دتج آن بیٹھا ... ہوں طوطے کول پکڑن دی
کوشش کیتی ... طوطے دے سارے کھب پس گئے ہن ... ہن واسطے
اوہ سارے لہہ پیئے ... تے ہوں چک دی پاڈتاھا ... رت دا ہن پے
گئی ہی ... ہوں رات نانے ہوئیں دا دھال تھی گیا ہا ... کہیں پچرہ نہ
کھولیا ہا ... کھٹھے دے دروازے دی بند ہن ... پتہ نیں کھتوں تے
کیڑھے ویلے او طوطا کیوں اڈر گیا ہا ... نانی ہوئیں اکھیا ہا ... اے
طوطا ناں ہا ... غزرائیل ہا ... چٹئیں تے اللہ دے پیارئیں کو لے
لئیں گھن ویندے ۔

ڈو ... ڈو ... ڈو ... ڈو ... ڈو ... ڈو ... ڈو ... ڈو ... ڈو ... ڈو ...
اڈھتیار تھی گیا ... خیالیں دتج کتھاں تک گیا ہا ... چلوں ہوں
سوچیا ... دل اڈ ... اڈ آدمی کو بڑیکھن لگ پیا ... جیڑھا طوطیں
کول غور نال دید پیا ہا ... پڈھڑا سرتے ڈاڑھی دے وال سکے
گھا والی کار ... پیٹھا پچرئیں تے ہتھ پیا پھر نیدا ... ہا ... دل دل
بسی بسی اکھیں دتج ہک چک آئی جیویں گھن لککدی اے ... تے دل
اندھا را کی مل اے طوطے دا ... ہوں پچیا ۔

”ڈو روپے“

”ڈو روپے دا ... گھٹ نیں تھی سکدا ... پڈھڑے پچیا“
”ہیں ۔“

”پڈھڑے انگل نے حساب کیتا“ تے اے گانی والے ..
”تیدے واسطے اے دی ڈو روپے دا ...“ چڑئیں مار سرتے اکھیا
”اے دی ڈو روپے دا ... ہوں ہولے جھیں اکھیا ۔
”جے گھنیں ہوئی ماں ڈوس ... تیکوں گھٹ کر ڈیساں ... گانی دلا ڈو
دا ... تے سادا بڑدھ دا ۔“

”اے فرق کیوں اے ...“

”اے سکے ... فرق فرق ہے ... اے گانی دلے ہن ... تے اے سادہ“

”طوطے ماں طوطے ہوندن ۔“

”ہر ناں کھا ہاں ۔“

”زامن کیوں تھیندیں... میں طوطے گھنساں۔“
 ”دل گھن... لڑکھیں بھگی بھگی... بس کیڑھا ڈیوال...“
 ”سارے... چڑ میں مار کھل کھل پڑ پیا...“ توں توں... سارے طوطے گھنیں
 توں... لے ڈس پیسے ناں پیسے... کھیسادی ہی... کنال کینساں...“
 ”دل کھل کھل پڑ پیا...“

”کھیسادی ہے... تے پیسے دی ان... توں ڈس کتے پیسے گھنیں...“
 ”میں... چڑ میں مار دی سمجھ ناں پئی آمدی ہی جو کھلے میراں تھوے...“
 ”میں چالی روپے گھنساں... ڈیسیں...“

”چالی روپے... پڈھڑے دی آواز کئی۔“
 ”بس... رنج پیسے... چل کھلا بابا... اٹھ رنج... آپڑاں رستہ
 گھن... شامش بہوں غول تھی گئے...“

”پڈھڑا اٹھن دی بجائے... لیراں کیراں بولے دیچوں کھیسے لہو ڈاہ
 ڈاہ دے پنج پنج نوٹ گڈھن پیسے گیا... سار میں دے وات پٹیج گئے...“
 ”لے گھن... چالی روپے... تے ڈے میڈے طوطے...“

”او... میں... میں...“ چڑی مار کول احساس تھیا... اے غول
 ناں...“

”او ناں ٹھیک ہے... مڑی میں گنیں ناں بیانا لہو پنجرہ کے نیس۔“

”میکوں پنجرے دی لورھ دی نیس... پڈھڑے اے اکھ پنجرے دا
 دروازہ کھول ہک طوطا پکر ہونکوں جیاتے دل بوا دل چھوڑ ڈتا... او پھر

پھر کوئینا اڈر گیا... پڈھڑیاں پیاں پیاں اکھیاں دسدیاں بنیں ہن...
 اوڈر دیندا رہیا... تے پھیکر ہک گانی والا طوطا باقی رہ گیا... ہونکوں دی کوھیا
 ... تے میں کولوں پہلے جو... او ہونکوں پیار کوئینا... طوطے کھیسے
 جو پنجنال پڈھڑے دی انگل تک رکھی... پڈھڑے تکلیف ناں اکھیں
 سنگھوٹیاں... طوطے کول پیار کیتاتے دل ہوا دتج اڈر ڈتا... تے
 ہونکوں اڈر اگم تھیندا پڈھکھدا رہیا...“

”بابا سائیں انگل تے پٹی بدھ گھنوو... کہیں اکھیا... ناں لوکیں کول خیال
 جو بہوں ساری رت پئی دہندی اے... پڈھڑے ہک اکھ بھال خالی
 پنجر میں کول پڈھکا... دل چڑ میں مار کول... دل لوکیں دی بھیر دتج گم تھی گیا
 در کون ہا... کہیں بھچیا...“

”دیہہ نیس... کوئی کھلا بھولا ہا... چالی روپے دتج میڈے سارے
 طوطے اڈر پھوڑ نیس...“ چڑ میں مار آسمان دد پڈھڑے اکھیا... جو میں طوطے
 ولا دوا پکر تیندا ہوئے... تے دل دی اد لوکیں دی بھیر دتج گم تھی گیا...
 ہن او پڈھڑا... گھاتے بیٹھا... پکھیں کول پیا پڈھڑا... اندھارا
 ددھار دیندا ہا... او اٹھی... پڈھڑے کنیں گیا...“

”بابا سائیں۔“

”بہوں... پڈھڑے پڈھڑے بغیر ہوں کیتی...“

”کیا پے ڈیدھے او...“

”پڈھڑا کھلیا...“

” میڈا مطلب اے... تسال کتھاں رہندے او... ہوں... پھپھا
 ” پڈھڑا دل کھلیا... میں میں میں... دل اوٹا پکے مارن پے گیا
 ” آج بزار تسال ہا وے نا... “
 ” کتھاں ۹ “

” او طوطیاں والے کینیں... “
 ” پڈھڑے دیاں اکھیں رتیاں لال تھی گیاں... ماہکے رگ گئے...
 ... او... بالیں کوں بجرے دج ڈھکی پیا ہا... کھلا... اکھ اوڑ پیا...
 ہوں ڈٹھا... پے... ا بڑیے رستیں دے نشانیں دج کجھ پئے قدیں
 دے نشان پئے بسوں تے مٹی ہوندے پیریں کوں نیں پئی چمڑدی... “

Handwritten notes in Urdu script, possibly a signature or additional text.

سُجناں

پانٹریں... منہ دا... انیوں لگدا ہا... آسانوں دیندا تپے...
 درختی دے پتر زمین تے ڈھکھیاں بنڑ مسے ونیدے ہن... اے جی ہوا
 ل زمین دو ہجرت دا نتیجہ... اگوں پھول چار چو دھل کہیں پا سے کھناں نظر دا
 ... کجھ نظر دا ہا... پانٹریں... پڈھڑے پتل دی گلکی بک تنگ تے
 یا... او پتریں دی ہجرت پیا ڈیڈا ہا... ہونکوں ہجرت کیتے ہونے ہی
 کجھ عرصہ تھی گیا ہا... گھر تیر دی نیتی بنڑیا... اکھیں بند کرسوں ڈٹھا... اووی
 ہیں کبوتریں نال ہوا دی دج اوڈر دا لگدا او دے... تے کجھ ہر ہتھ دج جال پوڑ...
 ... ہوا دج اوڈر نیدا ڈو جے ہتھ دی اکھیں نال سیٹی پیا وچنیدے... ڈ مینہ دج
 ن دفعہ اوہیں اشارے تے اوڈر دے ہن... کھڈی دج سی گھٹ لگدا ہا...
 ... اے سوچ بدن دج ٹھڈ سریرین بجمج تھی... اوڈر دا پیا ہا... نیلے
 یلے آسمان دے ذراتے... ہنیں وڈے وڈے مکاں کنوں میں بک تارا لگدا
 ہوساں... وڈے وڈے مکان... دل کھدیاں سڑکاں... کارخانیں
 دی چنیت دجوں مزدور دا ہلدا خون... دھول بن... دیہہ دا گن منہ کھول
 اتنے آندا پیا ہا... میں ایتھوں جھپٹ چاہنداں... اے دھول... میکوں کھا
 دیسی... میکوں کھا دیسی... نیسی... نیسی... اے دھول... صرف تیڈی
 دید چٹ گھنسی... پرتوں مرسیں تاں ناں... تیڈی آواز کوں... “

... واسک نانگ والی سار پی ویسی ... پرتوں مریں تال ناں ...
 ذائقے مکوں پکھسی ... پرتوں مریں تال ناں ... دل ... اے موت بڑا
 کنوں چنگی نیتی ... بس اے تھیسے ... توں وقفے وقفے نال مریں ...
 ... میں اتھوں ورنجی چا ہنداں ... کتھاں ویسی ... کہیں شگاہ تے ...
 مزاد کھاوین ... میں جنگل در سج ویساں ... اتھاں باز کھاوین ... تار
 ... تال ... میں ہوں تارے دو ویساں ... او پرے ... تارا نظر دا چا
 ... اتھاں ... اتھاں ؟ ... ہا ... ڈیکھ ویندا ناں پیں ... پر میڈی
 گال یاد رکھیں ... انہیں ترمیں پائیں ... ورنجیں ہوں جو تھے پاسے ناں ورنجیں
 ... ہجرت کریندیں ہوں ڈھٹا ... امری دی اکھیں پرچ ہنوں ہن ... اے
 داگ پکھڑے لکھدے ... ہوندا رو بھریج گیا ... ہاں مٹھ دج آگیا ... کھ
 تے اکھیں کھول ڈتیاں ... اتھاں کھڑ ناں ہا ... ہا ... مینہ دسن بندھی
 ... کھ شہو ہا تاں ... پتریں تے تریڑے ڈھاوٹ دا ... او پئد اپئدا ...
 اڈر پیا ... شگاہ دے کپ پئے پاسے اداں کتھا ... اجی ہوندا سے بر پیر
 گھتی پتے ہن ... ہوں ڈھٹا ... ہوں ڈھٹا ... ہک نیگہ رنگی منجھوں سٹی
 ہے ... ساہ ہوندا واسک نانگ پی گیا ہا ... نال او واسک نانگ ... کج پی
 بدھیندا ہا ... او دل اڈرٹ پئے گیا ... چوتھے پاسے ... جتاں تارا اندھارے
 پرچ سو جیلا پیا چھڑ کھیندا ہا ...

عذاب

... او وڈی دیہ دا ... ہوں جا کوں ددا گولیندا ہا ...
 جتاں خدیہ باز آنپڑیں کرتب پیا ڈکھیندا ہا ... او جیڑے پاسے
 ویندا ... جیٹ کتوں پکھدا ... او کتھاں ہے ! ...
 اوو جواب ڈیندا ... پیا اگوں و بچ ... او ... دل اگوں
 مٹھ پوندا ... پہلے تے ... دل کھئے ... ایویں ... تے کھئے
 پاسے بدھیندا ... نک دی سیدہ دتھ ددا گولیندا ہا ...
 گلیاں تال سیدھیاں ہن ... پر ... ڈنگ پھڑنگیاں ... کرتب ڈیکھن
 واسطے ... سب کرتب ڈیکھدے ہن ... پر کرتب کیس کون
 یاد نہیں ... او گونگے ہن ...
 خدیہ باز چپ دیاں مہراں لیندے ... شوق وودھا گیا ...
 انویں انویں ہوندا گولٹ وی ددھدا گیا ... او دھکے دھوڑے
 ددا کھلا ہا ... پیر چھالم چھالے ... تھوڑیں تے تریہہ دی برف
 جدی ویندی ہئی ... سگھ سگھ ویندا ہا ... سٹن بڈکھ تھدی

ویندی ہٹی..... نہن او..... ہک ٹھیڑتے کھڑا ما..... پر..... ایک اونویں دکھو دکھ پئے تھیندے ہن..... سن ڈکھ مکھ پئے گئی.
 ڈیکھن والے سارے بت ہن..... چپ اکھیں دی نہیں پئے بھلکی ڈٹھا..... شعیبہ باز نال آیا کھڑے..... ہوں پچھیا..... رنگ
 ہوا دتج..... خوشبو ہے..... رنگ پر بنگے چکر ودے بنڑھے فی.....؟..... "ما".....
 تے بڑ ٹڈن..... ہونیس وچوں عجیب جھیاں لاناں..... پیا ہوں جواب ڈٹا..... "چکر ڈٹھے فی؟"..... "ما"..... ہوں جواب ڈٹا.
 نکدن..... چکر وچوں چکر پیا نکلے..... تے دل چکر دتج نال بت ہن کیا ڈیکھدا پیش..... ہوں زور دی چیک ماری.....
 کے گم تھی ویندے. رنگ بد لیندے پین..... ہر رنگ دکھو دکھوں وچن ڈے..... میوں وچن ڈے.....
 شعیبہ باز کون ذرا پرے ہک کرسی ہٹی. ہوندے اُتے بھدیش بھدیش..... ہوں پچھوں تے ڈٹھا..... شعیبہ باز مونجھا مونجھا
 ہک تصویر لاتی ہٹی..... ہوں پرائٹریں تصویر والی شکل..... "ما"..... تے ہوندا ہاں مٹھ دتج آگیا..... کرسی تے ہندی آئیں
 کجھ سٹاٹرو بگدی ہے..... پئے ڈٹھی بگدی ہے..... شعیبہ باز کو تصویر لاتی ہٹی..... او دھڑپ..... کز تے ڈھیر پیا..... سارے
 آئیں نال ہونکوں پیا ڈیکھدا ما..... اے..... اے تاں شعیبہ باز رنگ بل سو جھلا پئے بنڑدے ہن..... تے دل..... گپ اندھا.....
 دی آئیں تصویر ہے..... "پیں تاں" ہوندے مٹھ وچوں نکلتا
 ہوں نال والے کول ارک ماری..... "ما"..... ہوں جواب ڈٹا.
 او..... او تاں کھلا اتھاں آیا ما..... اے بوجھا کتھوں آ
 گئے..... اے..... اے تاں میں آں..... خوشی تے حیرانگی نال
 ہوں آپ کول ڈٹھا..... ہوا دتج اونویں چکر بنڑھے تڑدے
 پئے ہن..... رنگ دکھو دکھ پئے تھیندے ہن..... شعیبہ باز تے
 ہک چکر پکڑ ہوندے بگ دتج سٹ ڈٹا..... او گپ مپ
 بت بن کھڑ گیا..... بندر اون بگ ہٹی..... پر او جاگدا ما.....

مندری تے رتی تتی

ڈیکھ تان سٹی اے نگ کیوں پیا نکلے..... ہندے دیوں لاناں کیوں پیاں نکلن..... تے اے لاناں اینوں بگن جیویں..... جیویں..... پتہ ہئی اے مندری میں کیندے واسطے نیر واٹے ہئی..... ہوندے واسطے..... تے پاتی ہر دیلے آپ رھنڈاں لیس..... جیویں جو کھائیں راہ نیر پیا۔ چپ کر ہوندے ہتھ وچ پلوا ڈیاں..... مڑی..... مڑی او دیہا بڈا ہں تان اوسی..... کڈیاں..... اے سوچ او مونجھا تھی گیا۔

کھ دیلے میں آنپڑیں مکرے وچ پنگ تے متا پیا ہم..... اے اٹھی پیا..... تے اکھن بگا میں تیرا بدن چھوڑ چلن آلی کہیاں..... تے ہیں کنوں پہلے جو میں کجھ اکھدا..... ادو شیشہ صبن باہر بھنڈاں..... میں پکھوں ہنکاں مریندا دھر کیوم..... میکوں ڈیکھ اکھن بگا..... میڈے پکھوں آونٹ والے تیں دلدے راہندے۔

دی وی تان..... اگوں اوہو جھاں ہم..... نال نال ٹر دا بھوم۔
تے منڈ مندری دے نگ کون بیٹھا ڈیرا ہا.....
اے مندری ہیں واسطے پلوندی اے..... تے رتا نگ
میں واسطے مڑھیا ویندے..... جو رتا رنگ چنگیں سوٹ دی نشانی
ہوندے..... ہار..... سنٹ ہاں..... ہوندے وی تان پتھے ہتھ دی
تریکھی انگل وچ ہک مندری ہے..... جیندے وچ ہک وڈا
نگ مڑھیا کھڑے..... جیں انگل دے پورے سندھ کول
کھایا ہویا ہے..... اے مندری ہوں کوں کیس پلائی ہو سی
..... میں مڑ پوساں..... پوساں..... مڑی موت دی
تان میکوں نہیں آسگدی..... میں سیکڑے سالیں کنوں ہونکوں گولیندا وداں۔
تے ہر داری وچھوڑا..... ہجر فراق..... مقدر بن ویندے..... تے
میں ہوں کوں ڈیکھ ڈیکھ ہنکدا راہنداں..... مچھی وانگ.....
نکھیں لا..... آساں واہ تے وچ دھدے ہا سے..... تان پانٹریں
وچ بیٹی مار..... تلے وچ آکھیں کھول ڈیندے ہا سے..... ننے
ہک پٹے کوں دھی دھی کھیڈ..... پٹرنیدے ہا سے..... میں تان
جس پانٹریں وچ وی ہونکوں ڈیکھ گھنڈا ہم..... توں..... توں تان
صاف شیشے وانگ لکھنے پانٹریں وچ دی لوی ڈیکھ سگدا.....
توں سنٹ سگدیں تان صرف ہونیں گہڑیں دے بھینٹ دی آواز.....
جیڑھے پٹا مارنٹ دیلے کجھ وچ ہوا بھریکنٹ نال بٹن ویندے ہنٹ.....

ہا پکے اے ڈس تیکوں او کنڈی یاد اے جیکوں میں
 اکھیا ہا اڑی آنپٹاں بوچھن ڈکھال ہاں آساں پونگاں پریڈوں
 ہوں شوہری ون ککے بوچھن ہا بڑتا کئی دی دھی
 ہئی ناں ناں کیوں کرے ہا خیر سارا بڑینہ پونگاں
 پکڑیندے رہ گیوسے تے گھر و بچ کنجیر و تاج پامان دے
 آگوں و بچ رکھیوم ہونیں اکھیا اوترا اے کیا کیتی
 پکڑیندا وی ہانویں تاں وڈی مچی پکڑیں ہا عین کوں
 کیوں عذاب ڈتی تے عٹ عٹ میں وڈی مچی پکڑ گدی
 اے ہوں کنڈی آپیں گیت بڑے چانگی اے
 مڑی مڑی میں ڈور نمی چھک سگدا نمی چھک سگدا
 "ہمت کر کہیں طراہویں چھک گھن" میں صلاح بڑتی
 "پتہ ای دل کیا تھیں" ہوں میں دوا بڑٹھا "دل دل رت
 واہسی تے نیڈیاں اکھیں ہیں رت و تاج و حیر دلین ہے
 عین اکھیں دچوں پاترین نکل گیا تاں مچٹی ہو کتریں دانگ
 مٹی ویسی جیویں دن نگ دے مندری دھاڑ دو
 ہوندے دی تاں پکے ہتھ دی تریکھی انگل و تاج ہک مندری ہے
 جیندے و تاج ہک وڈا سارا رتا نگ مڑھیا کھڑے جین تے
 پورے سندھ کوں لکایا ہویا ہے ہونکوں اے مندری
 کئیں پوائی ہوسی کئیں پوائی ہوسی میکوں اصولوں نیس

بھندی ہا میڈے ہتھوں پاتی ہوندی تاں کیوں
 لگے ہا چٹی کھیرا نگیں تے جیویں کپاہ دے گوکڑے
 تے پیر پوٹی
 "تیکوں رتا رنگ کیوں اتنا بھندے پتہ ہئی جو اے
 رکتھ دی علامت ہوندے میں پکھیا
 "بس بس میڈے نال ایوہ جھاں گاہیں ناں کیتیاں
 کر میں تیکوں کیوں نمی سمجھایے سچڑھیندا ہزار و تاج شگن والی
 ہر او تیلیر جیٹیں رتے کپڑے پاتے ہوئے ہوں توں مزرور
 ہونکوں مونڈھا مرنیدیں تیدے دماغ و تاج گند اے تے
 گندیاں گاہیں سوچیندیں جے میں تیکوں اصل گال ڈس ڈیواں
 ناں دل دل صدیں بعد ناں پیا آواں ہا کہیں گورستان و تاج
 دینیج گیا ہوندا کہیں مسواٹ تے سٹر گیا ہوندا کتھائیں ہڈیں
 دی شکل و تاج پیا ہوندا کہیں آدھور دی پچی و تاج مار بن
 پیا ہوندا تے تیدے اخیر دی تاں چنگی نیس گوشت کنوں
 خالی بڑو ہڈیاں ہک پٹے کوں "ضرب" بڑیندیاں کھو پڑی تے
 "خطرہ" لکھویندیاں تے بس بس توں ڈیکھ سگدی
 تاں اے جو جیڑھی عورت رتی سلوار رنگدار بڑیاں
 تے چٹی لٹی پیریں و تاج تے آنکھ نال ہک ہال لایا ہوا ہوسے
 اوہ چنگی عورت نیس ہوندی کیوں بدنام کریندیں عورت ذات کوں

کیوں بدنام کریندیں رتنے رنگ کوں..... دت دت رتنا رنگ
 رتنا رنگ.... ہوندے دی تاں پئے ہتھ دی ترنگی انگل دتج ہک
 دڈا سارا رتنا رنگ مڑھیا کھڑے..... جیئ تے پوری سندھ کائی
 ہوئی ہے.... اے ہونکوں کیئں پڑتی ہوسی.... کیئں پڑتی ہوسی
 آج میکوں ملی تاں میں ہونکوں آکھاں.... مندری لہا.... میں
 میں چٹی جا کوں چھٹ چاہنداں.... پے میں کیوں آکھاں.... میں تاں
 ہونکوں اے دی نیئں ڈس سبگا جو.... میں تیتڑے نال محبت
 کرینداں....

”ہن مڑویں....“

”نیئں ہوندے وال پڑھنی...“ ہوں سنڑی آٹ سنڑی کراؤتی۔
 ”نیئں“ میں سر ہلایا۔

”ہوندے وال.... ہوندے وال ہوں سوہنڑیں ہن....“

ہوئیں دھوں خشبو نکلی اے.... جیویں جیویں نال د بچو....

اے خشبو.... اے خشبو مگدی اے دیندی.... ہک ڈیہاڑے

دی کال اے.... او ایگن دیندی پیٹی ہٹی.... میں پچھوں ہم

میکوں اینویں بگا جو.... او جان بچھ تے سٹھی تھی گئی اے....

تاں جو میں نال مل دسجان.... دل بندھ مکدا گیا.... خشبو

گھڈی گئی.... دل ہوں پچھوں تے بٹھا.... جو میں کوئی کال کرلیاں۔

میں تاں مڑی ازل کوں گونگا ہم.... تے ازل کوں ہوندا نال گھنٹ

دی خاطر ترسدا دواں.... میں تاں اندھا وی ہاں.... ڈیراں

تاں صرف ہونکوں.... محوس کرینداں تا صرف ہوندی خوشبو....

میں خشبو کوں کٹھا کردوں.... تاں.... ہوندا جسم نبر دے.... ہک

دقہ او.... ہک تلا دی کندھی تے بیٹھی ہٹی.... ہوندے پانٹریں

دتج آنپڑیں شکل پٹی ڈیرسی ہٹی.... مہیڑا دل کینا.... میں دس

نال دتج پہہ تھیواں.... آلاواں ہونکوں ڈیکھا.... ہوندی خشبو

سنگھاں.... اے تیتڑے واسطے دل بے کار ہن.... توں تاں

ہوئیں چھوہریں کوں بڑیکھ سبگدیں.... جیڑھیاں کئی کئی گھنٹے شیشے

دے سامنڑیں کھڑ سنگھار کریندن.... تھنیں چھوہریں کوں

بڑیکھ سبگدیں.... جیڑھیاں کئی کئی گھنٹے شیشے دے سامنڑیں کھڑ سنگھار

کریندین.... تاں شیشے بچھدے تے تاں سنگھار مگدے....“

”بچر.... چھوڑ اینیں لگایس کوں.... چل دل چلوں“ میں آکھیا۔

”میں.... میں کیوں دل دسجان.... میں امر تھی گیاں....“

”امر تھی کیئیں.... او کیوں؟“

”ہک ڈیہاڑے او چاہ پٹی پیندی ہٹی.... کئی کم پیوس تے چاہ

چھوڑ اٹھی گئی.... میں دھڑپ کر اٹے دتج پیوم.... تے ہوندی

جو تھی چاہ پی چھوڑ پیوم.... او جھوٹی چاہ ناں ہٹی.... آب حیات با۔

تے جیئں آب حیات پینا ہووے.... ہونکوں موت نیئں آسگدی....

بہتر ہے حس کنوں میں بچ آیا ہم.... او امتھاں دی آگے.... آباہروں

تے ہوندے نال میں دی باہروں آگیوم..... ہوں ہک ڈڈا سارا
 ٹھٹھا ساد گھدا..... ایس ہوا کوں سٹنگہ..... ڈیکھ..... تیں..... چکھتے
 ہتھ لا محسوس کر..... محسوس تھیوی..... تاں دل کڈ پائیں..... ایس
 ہوا کوں بے رنگ، بے بو بے ذائقہ نال آکھیں..... ایس ہوا دتج
 ہوندی ہستی گھل کھڑی ہے.....“

”ٹریفک کیوں بند تھئی کھڑی ہے.....“

”رتی تیتی جو تھتی کھڑی ہے.....“

”ما ابوہ مرنسٹراں ہوسی.....“

”آج ہیں مرنسٹریں کوں مکانات گھتساں..... ہیں تتی کوں ڈیکھیکوں

ہوندی مندری پٹی یاد آمدی ہے، ہونڈا..... ہونڈا ٹنگ پیا یاد آمدے

اد وی اینویں ہلکا رہندے.....“

اے آکھ اد ہوں کھئے والے پاسے مچ پیا..... جتھاں تتی کوں نسنڈل
 کرن والا سوچٹج بگیا کھڑا ما..... ہوں دتج ہونکوں آف کر ڈتا..... مگرٹھ
 پھا کا بچ گیا..... اد ہوکدا ساکدا دل آیا..... نئے آڈن سیت میڈے لے
 پیا مار ڈتوس..... میڈے پھر..... ہوندی ہولے ہولے کھس
 کھس سنسٹریں پٹی ہی..... اد دل جذب تھی گیا..... میڈیاں آکھیں
 بند تھیندے تھیندے دل کھل گیاں..... رتی تتی دل بل پٹی ہی.....
 لڑھ پھا کا مک گیا ما..... اے..... اے..... کیا..... میڈی مندری
 دا رتا ٹنگ کنھتیاں خیت ڈھ پئے.....“

پنجواں زاویہ

اینویں بگدا ما جو..... فرسٹ کلاس وی میں بوگی دتج ہیں کیرٹری دا
 انٹریڈے اتے راہی..... جیویں جیویں..... میں سوچینداں..... اونویں اونویں.....

جیندے کھئے نہیں میڈے دماغ دتج پڈوے دیندن.....

ریل دے پھتیشیں دی ٹھک ٹھک نال سردا درد تاں ودھلا ویندا ما،

میں سٹپے کنوں باہروں ڈٹھا..... ٹیت کوئی چھوٹا جھال سٹیشن ما.....

ہک آدمی بلدی لمب ہتھ دتج چاٹی کھڑا ما..... نٹرسٹ..... تھواس

کوں ہتھ مار..... ڈٹھا..... جاتے ہے تل..... تے سمن دی تیاری دتج

بگ پیوم..... کیرٹری اونویں بیٹھی ہی۔

چٹن دا میں مال اڈے اڈے، کرنٹ واکم شروع کیتے.....

فکریں دتج وادھا تھئے..... کجھ مک گئی سے..... نوٹیں تے پیرکھ

ٹرداں..... پتہ نیں کتھوں اے کیرٹری..... میڈے دماغ تے نہوں پوڑ

پہر گئی ہے..... کو جھی قبر دی..... خیال آمدشیں سیت رو پھرن پئے

دیندے..... جیہڑے ویلے اندر ڈیکھو..... انپٹریں پہل بہار آکھیں نال

تلی بیٹھی ہوندی ہے..... کہیں کہیں ویلے تاں اے محسوس تھیندے

جواے..... آمدھی تھیندی ویندی ہے..... تے پچھ دا بھرکٹ تاں

دوہرا دیندے۔

کھٹک۔ دروازہ کھلیا۔۔۔۔۔ سارے خیالات۔۔۔۔۔ ساریاں سوچاں۔۔۔۔۔
ہو ناں اُڈر گیاں۔۔۔۔۔ ٹھڈی ٹھار ہوا۔۔۔۔۔ ترے چار کھیں نے کاغذے
ٹوٹیں کوں اندر گن آئی۔۔۔۔۔ دل ہک چھوہر دی شکل دروازے وچوں
لنگھی۔۔۔۔۔ ہونکو بڑیکھ کر ٹری۔۔۔۔۔ دل یاد آگئی۔۔۔۔۔ دت بڑو چھوہر۔۔۔۔۔
تے پھیلا ورتج دل ہک چھوہر۔۔۔۔۔ ہوں چھوہر کوں بڑیکھ سدھا تھی بیٹھم
۔۔۔۔۔ سبھڑیں کیں ہو میں دے سفری تھیلے ہن۔۔۔۔۔ ہوں چھوہر منڈھے تے
جرسی سٹی ہوئی سی۔۔۔۔۔ ہوندے ہتھ ورتج ہک کتاب ہئی۔۔۔۔۔
"BOYS AND GIRLS TOGETHER" پٹنگاں ذوق رکھندی اے۔۔۔۔۔
"ہیلو"۔۔۔۔۔ ہوں آکھیا۔

"ہیلو" میں دی ولدا ڈتا۔۔۔۔۔ نے کیل نہیں تے سٹ اٹھی بیٹھم۔
"ہیا کوئی کپارٹنٹ خالی کینا ہا۔۔۔۔۔ کوڑ کیوں ماروں لوکیں اندر ورتن
نیش ڈتا۔۔۔۔۔ بہیں واسطے اتھاں بغیر اجازت ورت آویوں۔۔۔۔۔ نساں
نراض تاں رہوے۔۔۔۔۔ کھل کے آکھن ٹلگی۔

"نیش"۔۔۔۔۔ میں دی انگریزی ورتج جواب ڈتا۔

دل برتھیں اٹے قبضہ جمادوں دا سلسلہ شروع تھی گیا۔۔۔۔۔ میڈے
اٹے والی برتھ کر ٹری دی شکل والی چھوہر کوں۔۔۔۔۔ نے سانٹریں والی
ہوں چھوہر کو ملی۔۔۔۔۔ ہک چھوہر اٹے سانٹریں برتھ تے ڈجھا کھلی
سیٹ تے ورتج کے بہر گیا۔۔۔۔۔ ہوں چھوہر نے اپنے بوٹ لہا بیٹے۔۔۔۔۔

۔۔۔۔۔ چھوہر دی ہکی ہکی بدبو۔۔۔۔۔ کپارٹنٹ ورتج بھجن پئے گئی۔۔۔۔۔
میں غور ناں ہوندے سو نہڑیں جسم کول بڑٹھا۔۔۔۔۔ کیوں آنپڑیں آپ کوں
رولی ڈی ہے۔

"میکوں کیر آکھن"

"کھیر۔۔۔۔۔" میڈے مونہوں نچتا۔۔۔۔۔ تے ہوندے جسم کوں بڑیکھ ذائقہ
دی یاد آگیا۔

"کھیر نہیں۔۔۔۔۔ کیر۔۔۔۔۔" او وی کھل پٹی۔۔۔۔۔

"میں سعدی آں۔۔۔۔۔" میں تعارف کرایا۔

"کھائیں تساں تاں او مشہور شاعر نوے۔۔۔۔۔ جنہیں دیاں کتاباں۔۔۔۔۔

تے تعینتاں۔۔۔۔۔ آساں یورپ ورتج وی پڑھسے ہیں۔۔۔۔۔"

"نیش او میڈا چھر بڑا ڈا ہا۔۔۔۔۔" میں ٹا ہکا مارا۔

"واہ۔۔۔۔۔ خیر۔۔۔۔۔ اے میڈے دوست جھیں۔ اے البرشت ہے۔

اے لارس ہے۔۔۔۔۔ تے اے جیوڈی۔۔۔۔۔ آساں سچڑاں دا تعلق ڈنمارک

نال ہے۔۔۔۔۔"

"ڈنمارک۔۔۔۔۔ پھلیں تے بیو پرنٹیں دا ملک۔۔۔۔۔"

"ہا۔۔۔۔۔ پھلیں دا ملک۔۔۔۔۔ جے اتھاں پھل نال ہوں تاں لوک

مروجن۔۔۔۔۔ جتھاں تو نہڑیں پرنٹیں دا تعلق ہے۔۔۔۔۔ اے ہک وڈا

پتنگاں منافع والا کاروبار ہے۔۔۔۔۔"

"خیر۔۔۔۔۔ ڈنمارک سو نہڑاں ملک ہے" میں تعریف کیتی۔۔۔۔۔ مقصد

تاں گل ٹورنٹ ہا۔

”پاکستان دی سو نہڑاں ملک ہے“ ہوں آکھیا..... دل ہک
لمبی چپ.....

میں کلہم کلہا سفر پیا کریندا ہم..... ہک ایجنی رسدی کیر والی
کلہ..... جیڑھی بڈو جی کیر دے نال مل کے پٹی زاویہ نہڑیندی ہٹی۔
ہن سو نہیں چار میں دے آون نال منہس بن گئی ہے..... تے میں
منہس دا پنجواں زاویہ میں پیا نہڑدا..... نہڑساں تاں..... جو اے دی
منہس نہڑاؤن تے تیار تھیون نال.....

”تساں کتھوں پئے آمدے او..... میں پچھیا۔
”اساں پنڈی کنوں چڑھے ہاے..... پہلے تاں گیلری دتج پے رہ
گیوں..... مہن سی پیا لگدا ہا..... ایں واسطے اندر ڈر آیں.....“
کیر جواب ڈتا۔

”ہاں خاصی ٹھڈ تھی گئی ہے“

”تساں..... ہوں پچھیا۔

”میں پتاورن پیا آمدان۔“

”تھرماں دتج چاہ تاں ہوسی“ کیر دیا آکھیں چکیاں۔

”ہا“ میں جواب ڈتا..... مہڑی ہے ہک آدمی جتنی“

ہیں کنوں پہلے جو میں کچھ آکھدا..... لارنس ٹپ مار..... تھرماں ہا
گھدی..... ڈھن کھول گھد دس..... میں ٹھڈا..... ماہ گھدا..... ہوں اندر ڈٹھا.....

”وزن تاں زیادہ ہے..... چاہ تھوڑی ہے..... میں“ حیرت نال
ہوندا نہ کھل گیا..... میں چپ چپا تاں صبر کر ڈکھیا پٹھا ہم.....

”کیا ہے“ کیر لارنس کو کاوڑ نال ڈٹھا.....

”کیر..... ہیندے دتج تاں حشیش ہے.....“

”میں“..... او سارے اوشاک تھی بیٹھے.....

لارنس..... تھرماں دل ٹنگ کھڑا..... کیر نے کاوڑ نال

آکھیا.....

”کیر..... او..... او..... میں تاں..... اے..... میں تاں.....“

ہوں پیریشان تھی..... تھرماں میگوں ولا ڈتی۔

”شکریہ“ میں آکھیا..... تھرماں ولا ٹنگ کھڑا..... تے کھے

دچوں ترے ٹوٹے چرس دے کڈھ کے..... کیر کوں ڈے ڈتے

..... ہونیں دیاں داچھاں پتر کسٹ پئے گیاں.....

”تساں تاں ہوں چنگے بندے بیوے.....“ البرشت آکھن لگا۔

”مہربانی“

”ترے سگریٹ بھریج ولین..... مہڑی کیر تاں پاٹپ پیندی ہے“

جیوڑی میگوں سنڈر دایا.....

”توں میڈی فکر نہ کر.....“

”اے گھنو..... اے ٹوٹاں گھنو.....“ میں ہک پیا چرس دا ٹوٹا کھے

دچوں کڈھ کیر کوڈتا۔ ہوں شکریہ ادا کر گھن گھدا..... کھے دچوں پاٹپ

گڈھیوس.... پیرس پگھار تماخوں وچ ٹلا پائپ بھر.... ہوں وڈے
 مزے نال بک کش لایا.... اینویں لگدا ہا.... ہکے سوٹے وچ او
 سارا تماخوں مٹکا چھوڑ لیسے.... سارے بڈے وچ پیرس دی بول ہئی
 رکرڈی دماغ وچ ہنوں پوڑ اٹاک تھی بیٹھی بھی.... نمس دے سارے
 زاویے لیلے پئے ہن.... میڈے سا منڑیں مونا لیزا کھنڈ دی بجائے
 لیس وچوں دھوں پئی گڈھیوی ہئی.... ہک داری انہیں نہیں کوں
 چن واصلے دل منگئے.... ریل دی ٹھک ٹھک نال بگڑیسی تے
 پائپ دا تماخوں کیری نیڑا ویندا ہا. کیر دے سوا ترہیے اکھیں بند
 کرنے وچ پٹ تھے پئے ہن....

”کینھے تھکے اوٹ تھیندن. کیر آکھیا۔

”ہوں“.... میں صرف کھیا....

”اے وڈی گندی تھے ہے...“

”نئے سب گندے ہوندن....“

”توں پیا آکھیں....“ اوکھلی.... ”پاکتانی تھی تے.... پاکتانی

دی خوب ہن.... شراب تہ پانندی لاڈتی اے نے.... چرس....

افیم.... چنڈو.... گانجا.... تے تھنگ ہیندے اتے پانندی کے نیں۔

بے وقوف کوڈن.... شراب پیوں والے کتے ہوسن.... کتے ہوسن۔

ڈاھ ہزار ویہ ہزار.... لکھ....“

”ہا شاید ہک فی سد....“ میں دل چپی گھدی۔

ہک فی صد.... اے امیرانہ نشہ ہے.... شراب نال او پیندا ہا....
 بیڑھاپیے رکھندے.... تے او ہن دی پیندے.... تاساں.... بے وقوف
 لوک او.... امیریں آنپڑیں آپ کوں.... نئے کنوں فضول خرچی کنوں
 تے بیمار میں کنوں بجاوٹن واسطے شراب بند کر ڈیتی ہے....
 تمویں واسطے کیا کیتی.... او.... او او توں پیا ذلیل تھیندے....
 تاساں میں سرمایہ دارانہ نظام کوں آپ محفوظ ڈیٹے او.... تے پیکدے
 دی آپ او....“

”توں ٹھیک آکھیں.... کجھ ایو جھال مسئلہ ہے.... خیر آساں

تاں جینھے ہیں سو ہیں۔ تاساں کیا کھٹ کما گھدے.... مپی انڈم....

ناں میر ناں پیر....“

”ہا.... اے گال دی ٹھیک ہے.... میں واسطے تا میں انہیں

کوں آکھیں آں.... میں اتھاں چنگی ہم....“

”کتھاں....“ میں پکھیا۔

”اتھاں.... تھپلیں لڑیے ڈنارک وچ.... میں ما پیو نال خوش

پئی وسدی ہم.... میں بکب وچ بگدی ہم.... چنگی تھلی آمدنی تھیندی

ہئی.... مہوں سارے پیے دی کٹھے کمر گھدے ہم.... دل پتہ

نیں کیوں لاس نال ملاقات تھی.... میں مقاطیس وانگ عین

کنیں چھکندی گئی....“

”ہا.... اے تھیک دی عجیب ہوندی اے.... اساوڈے

سب کنوں کوڈے تے عظیم شاعر خواجہ فرید اکھن..... مضامین تے
لوہے وانگن. ہوں ڈھولن دی چھک ہے، میں مطلب ڈسبا۔
”واہ.... واہ....“ واقعی ایویں تھیندے..... میکوں تال آج
تائیں پتہ نہیں لگیا.... جو میں کیویں ہیندے تال پدھج گئی آں.....
بس..... میڈی محبت ایوہ بھینس ہے..... سنیجی تال مشرقی
لوک کریندو.....“

”ما.... اسادھی محبت دا فلسفہ بیٹی طرح دا ہے“
”بس محبت ویتج تال میں آنپڑیں پیار کرن ڈالی اڑی کوں
رودا ڈسکا چھوڑ آئی ہاں..... تے ہن البرشت جیوڈی تال مل
اساں ساری دنیا دی سیرودے کریندے ہیں..... بیوقوف....“
”ٹھک ٹھک.... دروازہ کھڑکیا..... دل ٹک چیکر تے ڈو
سپاہی اندر آگئے.... میڈا ہاں چھڑک پئے گیا.... گاہیں گاہیں
ویتج میں میں کوں تال پھلیا پیا ہم..... ہن کیا تھیں.... کدڑی
تال کچھ بھڑکاؤں پئے گئی.....“
”چرس“ ہک سپاہی ساہ گھن بڑو جھے کوں آکھیا.....
”ما.... اساں پئے پیندے ہیں....“ البرشت آکھن لگا. تال
پیو؟

”پاکستانی ہوویں ما.... دل تیکوں ڈیکھاں ما....“ سپاہی گھرکیا۔
ڈو جھے دے ڈتہ نیڑیے ہونے لگدے ہن.....

”ٹکٹ پلینز“ چیکر ٹکٹ منگیا..... میں آنپڑاں ٹکٹ دکھا ڈتا۔
او اگوا..... ہونیں دے ٹکٹ ڈیکھن بک پیا.....
”اے ٹکٹ تال سیکنڈ کلاس دے ہن..... پیٹھے تال فرسٹ
ویتج او.....“ چیکر آکھیا..... ہونڈیاں آکھیں..... ہتھ ہن کیر دے
دجوتے پیا نکلدیاں ہن.....
”نواڈی مہرانی ہوسی.... آساں باہر دے لوک ہیں..... آسا

کوں اجازت ڈیو.....“

”اجازت....“ چیکر تھوڑیں تے زبان پھیری.... ”اچھا..... اگر
کوئی فرسٹ کلاس دا بندہ نال آگیا..... تال ٹھیک.... نال تال
دل تال سیکنڈ ویتج چلے وچھٹے....“
”مہرانی.... مہرانی....“ کیر کھل کے آکھیا تے ہونڈے نال ہتھ
ملایا..... او خوش خوش تے سپاہی ٹرپے کولہ تھئے باہر لگے گئے۔
لاس کھلن شروع کر ڈتا..... تے کھلے کھلے پد گیا۔
”کیا ہے؟.... ہنڑ کون ڈک؟“

”میں ہنڑ کون بند کولیاں.... نسرط ہے.... جو البرشت رڈوں پئے
وچئے؟“ او.... دل کھلن پئے گیا۔

”خدا دا واسطہ ای البرشت تال تال روویں..... میکوں ایویں
لگدے جیویں کن نال مجھ زونکدا پیا ہوسے“
اے آکھ جیوڈی البرشت دے گل دا ہار ہن گئی۔

”جان... میں تاں تیل ڈاڑھا احترام کرینداں...“
 ”توں تاں پہوں چنگاں ہیں، سچ کر ہوندا پیار گھدا۔“
 ”اوا... میں تاں خیال امی نہیں کیتا... معان کراٹے... تلسا کش
 نہ لیسو، کبیریں کنوں پچھیا۔“
 ”میں انہیں چیزیں کنوں پرے ہاں، میڈے دلہے تے کرڑی
 خوش بگدی تھی۔“
 ”نئیں... نئیں... سعدی پلینز... ہک کش تاں لاؤ،“ ہوں صد
 کیتی۔

میں مجبور تھی ہک سوٹا لایا... تے کھنگ دا ہک وڈا شہیدہ حملہ
 تھیا... ڈر نہ دے تاسے نظر پٹے پٹے گئے۔
 ”کیوں... مزہ آدا، پٹے نال... ہک پیا سوٹا لا“
 میں ہونڈا مسکٹن ڈیکھ پاگل تھی گیوم... تے سوٹے تے سوٹا
 لاؤن پٹے گیوم... میں ڈرٹھا... کیر ہولے ہولے... اپنٹریں برتھ
 کنوں اٹھی میڈے پاسے آمدی پٹی ہے... میوں وی ہر پاسے
 کیر دے سوا کجھ نال پیا نظر والا... کرڑی ہنوں پوڑ... اتے
 منہ چا پٹی، ڈیکھدی ہئی... کیر ہوں ویٹے میڈے سینے نال آن
 لگی... تے ہونڈے لب... میں اپنٹریں بیس کنیں آسے ڈٹھے؟
 میڈی اکھ کھلی اشاک تھیوم... ڈرے وچ کوئی نال با...
 تھر ماس وی گم ہئی... ہا... برتھ اتے کیر دے پاٹپ دا دسمیا

کیری تھیا تماخوں پیا با... میں اندر ڈرٹھا... کرڑی آگے کبہ باہیں
 اینجھی موکھی نال تھئی ہئی... اکھیں وچ ہنوں بانسیں... میوں ہونڈے
 اتے گاؤڑ دی لگی... تے پیار وی آیا... میں تے او تاں اتھا ہس
 ہاے... ہک نقطے دیاں ڈو لگیوں... انجام نقطے تے ملن... دل
 ہک ہک زامیر... جیٹھے پنجویں زاویے کنوں پرے با... میں ہتھ
 مار برتھ توں کیری تے ولا کٹی... ریل دے بھتیس دی ٹھک ٹھک
 وچ میں ڈرٹھا... کرڑی کھدی پٹھی ہئی... -

اَوَّلُ وَاٰلِآئِہٖٓ سَلٰمٌ

اَرَدُو

وسر یا شہر (غزلاں) کیف انصاری

موتجھ سمندر (ناول) عامر فہیم

چھیڑھیاں گنڈھیں (افانے) حبیب فاتق

چھیڑھی ڈور (نظاں) ممتاز اظہر

کالاباٹریں پئی بچھ (افانے) ممتاز اظہر

میڈے ڈرائے (ڈرائے) عامر فہیم

سہرا سکی مرثیہ . غضنفر مہدی

ویلے دے تتر تویں (افانے) اللہ بخش آباد

زنجیروں کا نوحہ (شعری مجموعہ) کیف انصاری

پتھر کے پھیپھے پھول " عامر فہیم

اندھیرے کا سفر " کیف انصاری

نیند کا پتھر " ناصر نسیم

سفر، رب امن " ممتاز اظہر

ارو و ادب میں طوائف کا کردار (مقالہ) عامر فہیم

کرب آگہی (شعری مجموعہ) مقصود ساحر

فرید آباد
ڈیرہ غازی خان

الحکامہ اشاعتی ادارہ

"جاگدے اگدا خوابے" زریے سرائیکی افانے

دیے ہکے تہ ہے . عام فہم نے بیڑھیاری علامتاری دیے
کونے چتر تریے ، صینے کونے اساکوے اندازہ تھیرے جو صینے
دیے کُٹے بڑکھ ڈاڈھے ڈونگھے لے تے رسیے ریتھے دیے
ترٹے پھرٹے لکھاریے کونے زریے رستے تے ٹیندیے
اے . اے آپڑیے اندر دا پنڈھ دیے ہتے باہر دا دیے
چھوٹے چھوٹے لفظ تے فقرے ہیے پنڈھ ڈو شارتھ کرنڈھے
کیے کیے جاتے ساہ گھنڈا نظر تے اکھیے لے اگرے
کہے زریے دنیا دکھویندیے نظر دیے لے تے دیے زریے
شے کرے بڑیکھ ہویے الا نکلاے او زریے او دیے ٹوندے
سوںہوے لے بشارتاں دیے دیے نکارے کتاتریے کتاتریے
اے بشارتاں خوابے بڑے رنگے دکھنڈیاں نظر دیے
تے کتاتریے دھپڑے سنگڑے لفظے .

مغز مری